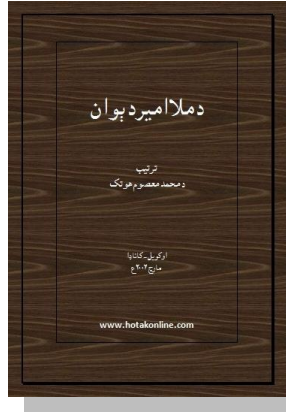

دملا امیردپوان

ترتیب
دمحمد معصوم هوتک

اوکویل-کاناڈا

مارچ ۲۰۰۲ ع

Ketabton.com
www.hotakonline.com

ملا امير او د پوان يې

دملا امير د پوان دغه نسخه، چې ماد چاپ له پاره تياره كړه، ماته د ۱۳۲۵ ش كال په سر كې په كندهار كې لاس ته راغله او تركتولو وروسته يې راته څرگنده سوه چې دانسخه دارواښاد حاجي دوست محمد پرېڅ له كتب خانې راوتلې وه^۱. حاجي صاحب مرحوم پخپل قلم ځای ځای د شاعر نوم دنوموړي خطي نسخې پرڅنډو كښلې و^۲.

دملا امير د پوان د حجم له مخې وړو كې د پوان دئ او (۸۰) غزلي او نظمو نه لري خود الفبي د ټولو پټيو غزلي پكښې سته. د پای پاني يې د (ياء) ردیف ته رسېدلې دي خو څو پاني يې كڼو دي. ماد انسخه تر موندلو څو مياشتې وروسته د زېري په جريده (د ۱۳۲۵ ش كال ۹ - ۱۰ گڼه) كې معرفي كړه او دهغې ليكنې لنډيز دلته مكرر انقلوم:

^۱ حاجي دوست محمد پرېڅ د سراج الملت والدين امير حبيب الله خان د پاچهۍ په دوهم كال (۱۲۸۲ ش) په كندهار كې زېږېدلى او د ظاهرشاه د پاچهۍ په شپږدم شلم كال (۱۳۴۸ ش) په كندهار كې وفات او پخپله پلرنۍ هديره كې ښخ دئ. پلار يې قيام الدين خان او نيکه يې محمد يوسف اخوندزاده نومېدى. د حاجي دوست محمد پرېڅ پېشه سوداگري وه او د څورلسمې هجري شمسي پېړۍ په دېر شمو كلونو كې يې د كندهار د شاه بازار په ختيځه راسه كې د پونبلي چارو شمال ته د خارجي بوټونو پلورنځى درلود. حاجي صاحب په پښتو ژبه د نثر په برخه كې قلم چلاوه او يوه غني كتابخانه يې درلوده چې د پښتو وپارسي و عربي ژبو خطي نوادر يې پكښې خوندي كړي وو. دده كتابتون په كندهار كې دارواښاد محمد حليم سلېمي (۱۳۸۴ ش مې) تركتابتون وروسته د خطي نسخو د كيفيت او كميت له دركه مشهوره كتابخانه وه. د بايزيدروښان نوې موندل سوې رساله، چې د علم درسا لې په نامه په ۱۳۲۴ ش كال دارواښاد سرمحقق دوست شينواري په سريزه او سمون په كابل كې خپره سوه، د حاجي دوست محمد پرېڅ له كتابتون څخه راوتلې وه. د حاجي دوست محمد پرېڅ زوى نور احمد پرېڅ هم د پښتو ژبې ليكوال او د طلوع افغان اخبار پر كاره همكارو. نور احمد پرېڅ په ځوانۍ كې مړ سو (دى بايد له ارواښاد پوهاند ډاكټر نور احمد پرېڅ سره مغالطه نه سي).

^۲ زه (هوتك) د نوموړي ليك دده د كتابتون دنورو نسخو د كتولو له خاطره پېژنم او زما په كتابتون كې د حاجي دوست محمد پرېڅ په قلم داخوند دروېزه دمخزن الاسلام ځيني برخې سته چې دخپل كتابتون د يوې نسخې او دارواښاد سلېمي د كتابتون د كومې نسخې تر مقابلې كولو وروسته يې ياداښت كړې دي. د حاجي صاحب مرحوم ليك په نسبتاً ښكلو خطونو كې راتلاى سي.

د ملا امیر دیوان

ملا امیر د خور لسمي هجري قمري پېړۍ په سرکي په کندهارکي يوله هغو شاعرانو څخه و ، چي مردف دېوان يې درلود او شعرونه يې دخلکو خولوته لوېدلي وو . هسي خوپه پښتنو شاعرانو کي مـورـد (امير) او (امير محمد) په نامه څوتنه پېژنو ، خوپياوړي محقق پوهاند عبدالشکور رشاد د پښتانه شعراء په دريم ټوک (۸۲۷ مخ) کي د امير په نامه يوشاعر معرفي کړی دئ ، چي زموږ تریبـحـث لاندي ملا امير سره يې ځيني گډه وجوهات سته . دی ليکي :^۳ امير په خټه پوپلزی و ، د کندهار د تلوکان^۳ په کلي او سپده دده د پښتو مردف دېوان شته او د پارسو او عربي دېوانونو د لرلو په باب يې هم خبري کيږي دده ژوند د ۱۲۹۱ هـ ق کال^۴ په حدودو کي ټاکلای شو او عمر يې تر ۹۵ کالو پوري رسېدلی دې . له دېوانه څخه يې معلوميږي ، چي د ژوند وروستي کلونه يې په گرش (هيلمند) کښي تير کړي دي .^۵

ددغي ليکني په استناد د ((فرهنگ زبان و ادبيات پښتو)) محترم مولف هم دده يادونه کړې ده . په پښتانه شعراء کي د امير د کلام د (ی) ردیف څلور پښتو بيتونه خوندي دي . زه په غوڅه توگه حکم نه سم کولای ، چي (امير) او (ملا امير) به يوسړی وي . د (امير) په باب خو لوی محقق پوهاند رشاد ليکي ، چي ظريفه او شوخه طبعه يې درلوده . د ملا امير په دېوان کي مادظرافت او شوخی صريحه نمونه ونه موندله . خو د عصر او وخت نژدېوالي اود اوږده عمر تېرول او د ملا امير په

^۳ تلوکان د کندهار د پنجوايي ولسوالۍ مربوط کلی دئ ، چي د کندهار ښار لويديځ لورته پروت دئ .
شاوخوا يې دانگور و باغونه دي . د پښتو او فارسي ژبي شاعر او د تاليفاتو څښتن ساگزی ملاحسن اخوند (۱۱۷۷- ۱۲۴۵ هـ ق) د همدغه تلوکان دئ . فارسي دېوان يې چاپ سوی دئ . زما (هوتک) سره يې يوه ښکلې قلمي نسخه سته ، چي دهرات د نائيب الحکومه سعد الدين خان د زوی عبدالعلي خان (خان آغا ؟) په پرمانيست د (محمد رحيم الکوزي قندهاری الاصل ساکن هرات) په قلم ليکل سوی دئ .
^۴ دغه کال په پښتانه شعراء کي ۱۳۹۱ هـ ق راغلی دئ ، چي چاپي غلطی ده . دغه غلطی زما په پورتني مقاله کي ، چي په (زيري) جريده کي خپره سوی ده ، بياتکرار سوی ده . د مقالې تراچاپ وروسته ما افاضل استاد په دې باب خبري هم وکړي او ما وعده ورکړه ، چي دغه غلطی به يو وخت سموم . دادئ اوس اووه ويستمه د مارچ ۲۰۰۶ ع) مي خپله ژمنه پوره کړه .

دملا اميرديوان

دېوان کي د (نهرسراج ويالې) يادونه⁵ (۱) بيا هغه وجوهات دي، چي ددوی ترمنځ شريک دي. د اوسنيو ماخذونو، روايتو او دېوان څخه دا فيصله گرانه ده، چي ((امير)) او ((ملا امير)) به يوشاعروي. په هر صورت زه اوس دی د ((ملا امير)) په نامه د موجوده دېوان له مخي تاسي ته درېپېژنم او دېوان يې درته معرفي کوم. نوره څېړنه به راتلونکي ته پرېږدو. گوندي داسي مواد لاس ته راسي، چي ددې موضوع له سپينېدو سره مرسته وکړي.

زما د کتابتون په خطي نسخو کي د ملا اميرديوان سته، چي نوم يې ((مخبر العشق جديدي)) پرايښی دی. ديوان مردف او دپای له خوانيمگري دی. د وروستۍ پاڼي رکاب يې (خما مقصود) ليکلی دی، چي دا کلمات دراتلونکي مخ دلومري بيت شروع ده. نسخه پر عادي کاغذ په توره سپاهي ليکل سوي ده او دې پر بې سليقي او بېسواده کاتب کار معلومېږي. څرنگه، چي دېوان نيمگري دی، دکاتب نوم او د ليکلو کال يې نسته. د دېوان پر څنډو څو ځايه ۱۳۲۷ او يو ځای ۱۳۲۸ کښل سوي دي. نه پوهېږم، چي د ابه د ليکلو کال يا کلونه وي که يا؟ د دېوان ټولي غزلي اتياوو ته رسېږي او د (ی) رديف هغه څلوربيته، چي د پښتانه شعراء په دريم ټوک (۸۲۷مخ) کي خوندي دي، دلته نسته. که (امير) او (ملا امير) يوشاعروي، نوښايي دغه بيتونه به په هغو پاڼو کي وي، چي ضايع سوي دي. د دېوان پيل داسي دی:

له بسم الله وروسته. هذا کتاب مخبر العشق جديدي.

نن مشغول سه په الحمد و په ثنا په دهان کښي دي چليږي ژبه ستا

⁵ د نهرسراج د ويالې يادونه زه پردې خبره دليل بولم، چي ملا امير په هيلمند کي هم استوگنه کړې ده او احتمالا په ((گرش)) کي.

د ملا امیر دیوان

هر بنده لــــره لازم ثنا گو یی ده په قرآن کښي بیان کړی پاک مولا

++++

له د پوان څخه یې مادده د ژوند په باب زیات مشخص ټکي ونه موندل .
دامیر حبیب الله (۱۳۱۹ - ۱۳۳۷ هـ ق) یادونه یې خوځایه کړې ده:

د سراج المله والدين بنــــه د بده ده
ملا امیر دده دو عاگوى⁶ نه د فرنگ یم

او یا:

د پردي عــــمرد امیر حبیب الله وي
تر سایه لاندې ناست امتیان ستا محمد
تل مشغول د قندهار پــــه آبادي ده
اوس مشغول په نهر سراج نهر اعلی محمد
نهر سراج به خدای معمور که وخت نژدې دی
ملا امیر فقیر دو عاگوى ده هر صبا محمد

د نهر سراج واله (ویا له) په ۱۳۲۵ هـ ق کال دهیلمند له رود څخه افتتاح
سوه⁷

د د پوان د (ب) ردیف دیوې غزلي مقطع داسي ده:

د یار لس صدی هــــم شپږ ویشته کاله
وو تېر شوي ملا امیر بیان کوي له هره باب

⁶ ((دو عاگوى)) باید دوې څپې ولوستل سي.

⁷ حبیبی - عبدالحی پوهاند - د افغانستان تاریخي پېښلیک - ۲۲۲ مخ

دملا اميرديوان

ديارلس سوه شپرويشت هـ ق كال داميرحيب الله دپاچهي اووم كال
دئ. له دي ټولو خبروځه څرگندېږي ، چي داميرحيب الله دپاچهي
دوران دملا امير د شاعري د اوج زمانه ده . په دغه وخت كي دي سپين
ږيري دي ځكه وايي :

ملا امير په سپينه ږيره تل ژړا کړي
راشه زما پر غريبۍ وکړه پوښتنه

++++

اشعاريې دده پر علم او پوهي باندي شاهدي ورکوي . دتصوف خوايې
درنه ده . اخلاقي شعرونه هم لري . له اشعاروځه يې معلومېږي ، چي
ملا امير په سلوک كي دنقشبنديه طريقي پيرو دئ . دسلوک اوسير
پراوونه داسي بيانوي :

دوحدت له باغه درخته رانېکاره شوه
نه يې مثل په زمين لکه نشتر و

.....

د توحيد ترسوزن ووزه که يکتا يې
که دوتا يې ځان يکتا کړه يک بشر

.....

محبت د خدای نـهال پر خپل زرگي کړه
او بـه يې په چشمه د شريعت
اسـم ذات د زړه صيقل د سالکانو
تصفيه د زړه راځي پـه طريقت
بيا به کشف و کرامات درته حاصل شي
پوشيده لـره دا حال د حقيقت
معرفت مي شناخت د خدای پر خپل طاقت ده

دملا اميرديوان

((ملا امير)) تعريف کــــوي دمعرفت

په دېوان کي يې يوه تقريبا بشپړه فارسي غزله او خوشير وشکر بيتونه سته. فارسي شعريې دتيتي سويې شعردئ او خوندرنه دئ.⁸

+++++

+

دادهغي ليکني لنډيزو ، چي ماشل کاله وړاندي دکابل په زېري جريده کي خپره کړې وه⁸ (۱). تردې وروسته مي ددېوان قلمي نسخه د چاپ له پاره تياره کړه. اودتيارسوي متن يوه برخه مي (د ق ترديفه) پخپل خط په يوه جلا کتاب کي پاکنويسه کړه اونورکارله گران هيواد څخه دراوتلوله اسيته نيمگورپاته سو. دامتن اوخطي اصل يې له هيواده راته زمامورکراچي ته راورساوه اومايپاله خانه سره کاناداته راوړ(۱۹۹۲ع). سرکال مي دکاغذوله منځه دامتن راوايست له سره مي وکوت اوکمپيوټري چاري مي يې بشپړي کړې اودخپلو هغو ليکنو په تاخچه کي به يې کنسېرډم، چي زماناچاپ اثار دچاپ په انتظار پکښې پراته دي.

دنوي کتني په ترڅ مي لازمه وبلل داخوتکي نورهم پرخپله پخوانۍ ليکنه باندي ورزيات کړم:

ملا اميردمتوسطي درجې ملا ، دتيتي سويې شاعر، دلورجوش و خروش مخلص سالک دئ اوپه سلوک کي دنقشبنديه طريقي لاروي دئ. دېوان يې له يوڅوغلورپرته نورټول دسيراوسلوک مسئلوته وقف کړئ دئ اودتصوف غامض اوپېچلي موضوعات يې په ډېرساده

⁸ دنوموړي مقالې بشپړمتن زما دناچاپه اثر "کچکول" په لومړي ټوک ۲۲ مخ کي خوندي دئ.

دملا اميرديوان

شعري بيان ڪري دي .دده شعرله لويه سره هم فوق العاده ساده اوله هنري مزيتته خالي دئ اوفني کمزوري، قافيوي نيمگرتياوي اودوزن ناهماهنگي .بي دلوستونکي مخي ته ڊپري راڻي، خودتصوفي اړخ زياتوب بي دشعري قابليت د نه ورتيا له امله دشعر خوند ورننگ نور هم ورپيکه ڪري دئ . ده ته خپل شعرکله کله دومره لورنڪاره سوي دئ چي وائي پخته کار سالک به بي په بيان پوهبري (د ن رديف) خو حقيقت دادئ چي دده په شعري مفاهيم بيخي په ساده پيرايه کي بيان سوي دي .شاعرتي دسيروسلوک او طريقت پرورشوباندي خان بالغ بنڪاري اود دستار ترلوتمه لري (د ع رديف) خو ڳاي ڳاي بيا پخپله ورته خان ناقابل ايسي (د ف رديف) .شاعردسلوک دلاري خطرات هم له پامه نه دي اچولي اودآيات وحديث په استشهاد وائي چي په طريقت تربل هر مسلک د ملحدی خطر ڊپره ده (د ه رديف) . دي دخطرڳاي هم دخپلي تجربې اوپوهي له مخي نويو سالکانوته وربسي (د ن رديف) .

شاعر غواري دڳينو کلماتو په راوړلوسره خپله تواضع اوانڪسار تمثيل ڪري اودخان له پاره د(کمينه ، دون همته) کلمات ڪاروي خو ددغو کلماتو مروجي معناوي دعجزو انڪسار بنڪارندويي نه کوي ، بلکي استعمال بي دلاسه لاد شخصيت ددرناوي پله سپکوي .

دملا اميرپه دپوان کي ديولتاريخي پيڻويادونه سوي ده چي مايي دلومري وارمرفي په ليکنه کي مثالونه راوړي دي اوتاسي بي يوه برخه وړاندي ولوستل (دسراج الملت والدين اميرحبيب الله خان ، دکندهار دنايب الحکومه يادونه اودنهرسراج دويالي دکيندلوکار) . ددي پر څنگ دي وطن ته دروسانودراتگ خبرداري اودهغوپه مقابل

دملا اميرديوان

کي دغزا او جهاد هڅونه کوي (د * و * رديف) چي مادهمدي متن په (۲۱) مخ (۱) حاشيه کي تبصره پرکړې ده.

دملا امير شعري ژبه په عمومياتو کي دلويديځي لهجې ځانگړتياوي لري او په خصوصياتو کي بيا د هيلمندا وروزگان د شاوخوا پښتنو ژبه تمثيلوي. دی ځای ځای د شعري اړتيا له اسپته د کلماتو وروستي حرکتونه غورځوي او نعمتونه د نعمتون په شکل کارې.

داوه هغه ټکي چي يادونه به يې دملا امير د شعريه پوهېدلو کي مرسته وکړي.

محمد معصوم هوتک

اوکويل - کاناډا

۲۷ مارچ ۲۰۰۲ع

دملااميرديوان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نن مشغول شه په الحمد وپه ثنا
په دهه ان کښي دي چلېږي ژبه ستا
هر بنده لـــــــره لازم ثناگويي ده
په قـــــــرآن کښي بيان کړي پاک مولا
صد درود و صد سلامه دي انعام وي
له ما خـــــــواريه امتي پر خپل پېشوا
هم پر آل هم پر اصحابو دده باندي
هم پر واړه گذشته و و انبيا
که ظاهر باطن الف شوې مردانه يې
په لباس د (ج) په پت شي ســــرتپا⁹
که د (ز) نسبت دي و کـــــــر و خپل نفس ته
پر دغه تقصير همېش کـــــــوه ژړا
ښه محکمه پيالـــــــه نوش د قناعت کړه
بې صبري ده بدبختي لـــــــويه بلا
شفقت د فقير و عـــــــظ و نصيحت دی
زياتي نه لـــــــري قدرت د ضرب پر چا
راشـــــــه و نيسه محکم دربار محکمه¹⁰
خان ورگـــــــه کـــــــره په مجلس دا وليا
هر گناه لـــــــره زنگـــــــونه پر زرگي دي
آيينه د زړه لـــــــه زنگه کـــــــره صفا
که صادق يې يک بيني يک جهتي کـــــــره
د تـــــــو حيد پر لار تـــــــلاي نه شي دو بين بيا

⁹ سرتپا = سرتپا

¹⁰ دانيم بيتي کت مټ وليکل سو

د ملا امیر دیوان

گمراهان د زمانې تر حساب تېر دي
ملا امیره) کناره شه له هر چا

که ساقی راکه جامونه دکوثریا
په کارنه لورم دنیاو سیم و زریا
هست می ستا په هست موقوف ده فضل و کړې
پرخپل هست باندي دهست و کوره نظریا
په نظر دکام لانونمی منظور کړې
معتکف دي د درباری م هم د دریا
ممکنات چي رب پیدا کوره په قدرت خپل
دا هـه دي نښانی د پیغمبریا
هیخ د حسن سیال (بی) نشته په دنیا کښی
سیالی نه که ستا لکه رنگه شمس قمریا
چي پیدا یی ستا لکه رویه کل اشیا کړه
پاک الله پرتا عاشق ، تی¹¹ کړې اظهاریا
و دیدن ته دي محتاج شـه و گدای دي
که روزي می ستا دیدن شي په محشریا
زه چي مست ورنده انـه د زمانې یم
د پرستان رندانـه دي ستا دریا
عشق دي هسی سرگردان کرم په عالم کښی
نه پوهېرم په خپل نفع و ضرریا
بی صبری می شوه غالبه ستا په عشق کښی
قناعت پیاله که راکـه پقدریا
دهجران په اورمی مـه سیخه صنمه
ملا امیر) که مـه فرح کړې په نظریا

¹¹ تی = ته بی

د ملا امير ديوان

صدقه شه صدقه شه دل و جان زما
 تـردیدن و تـردیدن دخیل جانان زما
 یـودیدن و عاشقـانـولـره بس ده
 همبشه دوی ثناخوان دي د خوبان زما
 منتـظـر و رتـه و لـاړـدي بي اختياره
 که معـمـور شي په دیدن دگل ريحان زما
 نه له سترگـو غاښـپـري نه په سترگو برابرده
 لار د عقل نشته چي خرگنده شي سبحان زما¹²
 هيڅ تعليم و عاشقـانـو و ته نه شي
 دواړه کـونـه دي پرې ايښي پر جانان زما
 شابـس شابـس د عـاشـق پـر همت باندي
 چي يک بين شو يک جهته پرميدان زما
 (ملا امير) غريب دو بين دي تي¹³ يکيښ کړه
 رب کریم ده هم رحيم ده هم رحمان زما

چي طالب شوم دمطلوب
 په کال سلب شوم مسلوب
 هسبي رنغ را باندي راغی
 په مثال لکه ايوب
 د عشق دارنگ سخته زورده
 بي بصرکي¹⁴ عشق يعقوب
 که معشوق هر خو جفاکري

¹² ددې بيت څپې د غزلي دنورويبتود څپو پريرتله زياتي دي.

¹³ تي = ته بي

¹⁴ کي = کړئ

دملا اميرديوان

وعاشق ته وي مرغوب
عاشقان چي همپس ش ژاري
بمباران دي په مقبولوب
له دي رنځه به روغ نه شي
بسي ديداره د محبوب
د عشق هسي غالب كار ده
خوار عاشق كاندي مغلوب
پخته كار عاشق هغه ده
چي خپل عشق كاندي محبوب
كه مخلوق تي عشق ظاهر شي
بسه يسي نه بولي كټب
ربه عشق مي پوښيده كړي
هم پر شرق هم پر غروب
له نقصانه عشق نگاه كړه
نفس حاضره پر شمال هم پر جنوب¹⁵
ملا امير غريب بيان كوي له عشقه
په مثال لكه مرغه اخلي حبوب¹⁶

له كامله پيالنه نوش كه په شتاب
پرهېزي شه له گنا كه اجتناب
خپل باطن كړه پاكيزه له هره حېثه
خان لايق كړه چي منظور شي دا حباب
بعضي خلك په ظاهر ډېر آراسته وي
په باطن كي خباثت وي بي حساب

¹⁵ دانيم بيتي څلور څپي زيات دي

¹⁶ حبوب = داني . جمع يې حبوبات دي

دملا اميرديوان

بعضي خلگ په باطن سم آراسته وي
په شريعت¹⁷ وي هم ملامت هم په کتاب
دغه دواړه نقصاني په آخرت وي
چي حاضر شي په ميدان د سوال جواب
بختورده چي ظاهر باطن (بي) دواړه¹⁸
برابر د شريعت شوه د وهاب
راشه ټينگ پر شريعت شه که دانا بي
په شريعت به مفتوح شي د جنت باب
که خراغ د شريعت خدای په لاس درکړي
و بنه نور ته بي عاجز ماه و آفتاب
هغه څوک چي ردوي حکم د شرع
خلاص به نه شي د دوزخ د سخت عذاب
پت پنهان له خپله خدایه مشغولا کړه
د صدیق د سيني بوی تئ¹⁹ د کباب
کاملان مي غوصان د عشق د بحردي
خان جهان وځني هېر غرق په درياب
پيروي د کامل وکړه که صادق يي
زموږ په لاس ده د قرآن محکم تناب
ديارلس صدي شپږو بيشته کاله وو تېر شوي
ملا امير بيان کوي له هره باب

که وصال د جانان غـ و اړي په قيامت
په اخلاص و پـه تصديق و کړه طاعت

¹⁷ شريعت دلته د عوامو په شان دوه څپه بيز بايد ولوستل سي.

¹⁸ اصل: هغه بختورده چي ظاهر باطن دواړه

¹⁹ تئ = تلئ

دملا امیردیوان

په مجلس د دلبران — ووبه ورگ — شي
که دې ترک ک — دد ن — یازبب وزبنت
بې — قاده داد ن — یاهيخ باورنشته
په — مثال لکه تېزبادخي په سرعت
په دنيا پسي ه — لاکه زمانه ده
ابليس کاندي ح — رص غالب ترقناعت
دانایان مي دي مشغول ديار په مينه
پروانه که د دنيا پ — ه زیان کثرت
اولیاء خ — دای نازولي په دوه کونه
بنه دیدار به ور عطا ک — پي هم جنت
توکل مو پر خپل خ — دای زموږ مومانو
بې ل — ه خ — دایه تکیه نشته دراحت
بنه ت — قواو همت خوی د مسلمان ده
د شیطان تاب — عان ډک په خباث
امان را ک — پي د ابليس د بده خ — ویه
دده خ — ووی ده گ — مراهي بل فضیحت
مقصود تینگ ک — په سوا پر پرده²⁰
رضاجوی شه د بنه خ — دای هم د حضرت
محبت د خدای ن — هال پر خپل زرگي کره
اوب — وه بې په چشمه د شریعت
اسم ذات د زړه صیقل د س — الکانو
تصفیه د زړه راخي په ط — ریت
بیابه کشف و ک — رامات درته حاصل شي

²⁰ دانیم بیټی څلور څپي کم دی.

سوا = ماسوا . او ماسوا د خدای تعالی له ذات پرته نور موجوداتو او مخلوقاتو ته وايي (غیاث)

د ملا امیر دیوان

پوشیده لــــره دا حــــال د حقیقت
تــــر عرش پــــورته دي او یازره حجاب
داخل کپري عا ر فــــان بلند همت
معرفت مي شناخت د خدا ی پر خیل طاقت ده
(ملا امیر) تعریف کــــوي د معرفت

خوار عاشقه معشوق گوره که لري استقامت
نن دي وار دئ که پوهېږي د قرآن په تلاوت
عوام خلق دي مجلس د علما و فقرا کړي²¹
له تاثیرې²² پیدا کپري تــــوانگري و قناعت
که راه روېې ســــم پر لار د شریعت شه
رهروي بې شریعته دئ سالک له²³ قباحت
ملحدان په زمانه کي هسي ډېر دي
هیڅ خبر په شرع نه وي نه په ترک د جماعت
موحدان مي مستقیم همبش پر جماعت وي
له بڼه خدایه وي ترسان هم له عذاب د قیامت
په لباس د حلیم پتې شه سر تر پاییه
د حلیم لباس دئ هر مومن له مرتبه د شرافت
حلیم خوی د انبیاء و اولیاء دئ که خبر یې
قه ر غضب خوی د شیطان دئ نه دئ خوی د ولایت
غافلان د یاره ذکره، نقصاني په دواړو کونو
عاشقان صفت گویان د دلبرانو په دنیا هم آخرت
که تر عرش و کرسی لویه دي سینه شوه

²¹ اصل: عوام خلق دي مجلس د علما و فقرا کړي په هر دم.

او تر لاندې بیا ورته کښلې دي: د عالم مجلس کوه که ته دانا یې

²² له تاثیرې = له تاثیره یې

²³ سالک له = سالک لره

دملا اميرديوان

سواء الله به هسي غرق سې لکه فرعون هم جاهت²⁴
(ملا اميره) پر عمل هيڅ تکيه مه کړه فضل غواړه
دغه لوی فضل عظيم دئ چې يې درکړ هدايت

د خوبانو سردار تئ²⁵ پاس پر اسمان خوت
تبر تر عرش و تر کرسی پر څښتن گران خوت
چې مشغوله پسه صلوت طبيات شو
هرگفتن يې درمرجان تر بنه دهان خوت
د امت غم يې زرغون پر پاک زرگي و
هېر يې نه و چې دربار ته د سبحان خوت
پر دربار د حق تعالی يې قدر ډېر دئ
وربخښلي يې امت ناز يې چلان خوت
گفتگوي د گوي مگوي يې سره و کړ
گوي بيان د شريعت دين يې روښان خوت
د مگوي خبري پتي له هر چا دي
پاک حبيب رب منع کړئ ډېر يې زيان خوت
طی شوه نه فلک اتلس کاله يوه شپه وه
بې مثاله بنه مجلس د دوی تر ميان خوت
پنځه فرض لومونځونه شب و روز شول
که چا ترک کړه آخرت لري²⁶ تاوان خوت
پنځه فرض²⁷ چې ادا پسه جماعت شي
خدای رسول به شي راضي دی په نېکان خوت
مومنانو امر ونهې ټول پر خای کړئ

²⁴ جاهت:

²⁵ تئ = تلئ (دکندهار کړدود)

²⁶ لري = لره يې ، ته يې

²⁷ فرض کلمه دلته دوي څپي بايد ولوستل سي .

دملا اميرديوان

نصيحت د (ملا امير) پـردل و جان خوت

زمـور و تا ته دی سوالونه يا مغيث²⁸
له تا غـوارو ډک جامـونه يا مغيث
حاجتمند درتـه ولاړ دي بي شماره
فرياد رس يې، له تا غـواړي حاجتونه يا مغيث
حاجت زمـاده ستا رضا پـه دواړو کونو
د رضا دي طلبگار يـم په عمرونه يا مغيث
هيڅ مقصود مي په ظاهر باطن بل نشته
ستا رضا ما خلاصوي له هر غـمونه يا مغيث
ر به قطع انتظار د خـوار عاشق کـړي
رحم وکړه ديدار وکړه ته پر وکړه کرمونه يا مغيث
هر عاشق چي وي صادق په محبت کـښي
تر چشمانو يې خو ناب وهي موجونه يا مغيث
و خپل يار ته سل نظره د عاشق وي په هر دم
يو نظريې ستا دوا دئ د زخمونه يا مغيث
رد، قبول دواړه مـوقوف ستا په رضا دي
و بنده ته څه معلوم دي ستا حکـمونه يا مغيث
مومنان مي مقبولين پـه دوه جهان کـښي
د تقوی توکل ډـر دي اجر تـونه يا مغيث
ښه خلعت خدای د ايمان و مور (ته) را کړئ
مور پـردا خلعت همپـش کړو شـکرتونه يا مغيث
پاک قرآن دي راستولئ لـوی انعام ده
پکښي ډـر د حل حرمت دي بيانـونه يا مغيث
زمور ايمان پر پاک الله هم پر قرآن هم پر رسول ده

²⁸ مغيث (دميم په پښې) فريادرس، هغه ذات چي فريادورته کېږي

د ملا امیر دیوان

د (ملا امیر) پر زړه ډېر د عشق داغونه یا مغیث

په کـــوڅه کي دي ولاړ دي رقيبان کج
همپشه راتـــه قـــهر يري غمازان کج
جنگ جـــدل مي له خپل نفسه شب و روز ده
بل پـــر څنگ راتـــه ولاړ ابليس شيطان کج
په خپل فضل دي اسباب د جـــهاد راکړ
په اسم ذات ســـره و هـــمه کافران کج
د مومن زړه مي تـــر عرش عظيم لوی ده
اته برجـــه پر ولاړ د بنـــمن حيران کج
روح بادشاه عـــقل وزير ده که يې گوري
نفس شيطان ورتـــه ولاړ دي پر ميدان کج
بنه تقوی و همت و کـــړه مدت ورکړه
اته برجـــه کـــړه محکمه له نقصان کج
بيغمي هيڅ پـــه کار نه ده د د بنمن دار له²⁹
د جـــرس په شان بيدار شه هم نالان کج
که غافـــل شوي له طاعته له اذکاره
و بېر بړه لـــه دوزخه لـــه نيران کج
محکمي دا اته برجـــه په طاعت وي
د غافـــل روح (مي) بندي ده د شيطان کج
سنگـــدلان چي بېديني که سبب داده
د معصيت په رنگ يې رنگ ده دل و جان کج
هغه څوک چي تـــوبه گار شي زړه يې پاک شي
رب غفور ده هـــم رحيم ده پر عصيان کج
هر مومن چي تـــوبه گار د ما مضي³⁰ شي

²⁹ له = لره

دملا اميرديوان

له آينده و ځان ساتي له هرزيان کج
 اول ځان تـــه نصيحت کړم بيا و بل ته
 (ملا امير) بيان وکړئ³¹ د هر تاوان کج

عاشقان سينه سوزان غواړي قدح
 ودربارته دي ولاړنلان گريان غواړي قدح³²
 هر عاشق چي دهجران تر مقام تېر شي
 گويانوی شو پيدا، وایم نشر³³
 بې صبري راڅخه هېر صبر سکون کړ
 اوس له ډېرې تلوسې شوم سينه شرح
 په باطن کي درياب په جوش خروش ده
 پتې پنهان³⁴ يم پکښې غرق زه يم فرح
 خامکاران دي زيانکاران تر هغه وخته
 چي تميز ورمعلم و مېرې دنیکي هم داقبح
 چي آهن رنگه جوش ونه که په اور کښي
 يوه کيلي کله جوړېږي چي به قلف شي په افتح
 که د عشق په اور کښي نفس سوخته پخته کړي
 د زړه نوره دي شي پورته کل زمين کاندي اوضح
 شريعت درسول باغزه يې باغبان يم
 (ملا امير) بې ډنگوي هم په ضمني هم په صرح

د فراق زهرمي نوش کړي زړه خوله تلخ

³⁰ ماضی: تېرسوی وخت

³¹ وکړئ- وکړي

³² داغزل ډېرې قافيوي نيمگړتياوي لري.

³³ نشرح يوراز نظم دئ، چي دهلک د زېږېدلو پورخت دخوشالي په خاطر په ډله بيزه توگه وبل کېدئ.

³⁴ اصل: پتې پنهم؟

دملا اميرديوان

زمـامـزاج شـو هـفته بيـ لـکه دـبلخ³⁵
 ستا وصال زمـاد واد هـر مرض ده
 پـه کارنه لـرم دوا دهند او جـلخ³⁶
 دو وصال کوخه دې کوخه دي خلاصه جانانه
 رقيبـان پـه مـخه راغلل لکه ملخ
 اوس حيران يـم چي پـر کمه به تـبر بـرم
 لاربه خلاصه پـه غـره شي که پـه سلخ³⁷
 هـسي گـرم ده بازار د عـاشقانو
 سـور په نه شي د سياه بنديه بيخ کلخ³⁸
 و عـاشق ته بيـ ژا پـه برخه ورکړه
 تل بـه ژاړي چي پـه زړه بيـ خنجر خرخ
 هرگياه مي پـه باران خوشحالي کاندي
 (ملا امير) ده ډېر خو شحال په برف پـرخ³⁹

مـور و پـلار و تـه هـيڅ مه ووايه پوچ
 مـرتبه بـه دي کـمتره سي ترمچ
 پاک سبحان بيـ بيان کـري په قرآن کـسبي
 دوالدي نودئ حق ډېر وباسـه غچ
 بيامي حق داسـه تاذا نـوده بي شماره
 نـه محکم بيـ تـينگـوه لکه سپين گچ
 بيا حقونه پـر هر چا د علـما و

³⁵ وايي دبلخ هوا يوه هفته سره بله توده وي. دلته دغه ټکي ته ضمني اشاره ده.

³⁶ په اصل کې (جلخ) ته کښلي دي: نام وطن است

³⁷ غره دمياشتي لومړۍ ورځې ته او سلخ دمياشتي وروستۍ ورځې ته وايي.

³⁸ په اصل کې (کلخ) ته کښلي دي: سردی سخت

³⁹ اصل: فرخ. خوځنگ ته بيـ بيا ورته کښلي دي: فرخ شبنم راگويند. شبنم ته خوپه پښتورځه وايي اولدته بيـ دشعري ضرورت له امله (پرخ) ليکلی دئ.

دملا اميرديوان

دنبی میراث بی وری دی پـــه پیچ
 یومون پـــریبل مومن لـــری حقونه
 بنه محبت سره کـــوئی شیطان که تیچ⁴⁰
 له کفارو بـــه همپش منازعـــه کـــرو
 له کفارو ســـره دی زمـــورددین غیچ
 که خپل شیخ که دبل شیخ ته دست بوسی کړي
 تاله فیض وبرکت لاس بی کـــره مچ
 ترکـــوه خپلـــه رضادبل دپاره
 دمومن وزړه ته گـــوره نه بی لچ
 (ملا امیر) فقیر که هـــرڅو نصیحت کړي
 دانایان خدای پـــوهولي دجاهلوده خوله وچ

که مـــرگی درلـــره راغی ژوندون هیخ
 که وصال درلـــره راغی بېلتون هیخ
 دانایان پـــه قیل وقال ډـــرڅو شحال پړي
 وجاهل ته قیل وقـــال مرگ ژوندون هیخ
 که طاعت دې پـــه مثال ریگ بیابان شي
 په ریابـــه شي برهـــم لکه گلون هیخ
 ځان صدف رنگه صفا کړه پـــه دریاب کښي
 بی دریابه سنگ کلوخ هـــم سفالون⁴¹ هیخ
 درقیمت دی پیدا کـــری په خپل صبر
 بی قیمتـــه پیسې ډـــری دمیسون⁴² هیخ

40 تیچ: دغوزار بدللو، لو بدللو آواز (پښتو پښتو تشریحي قاموس). دلته به دغوزارولو په معنا راغلی

وي

41 سفالون = سفال = کودري

42 میسون: په معنایي پوه نه سوم. بنایي دمسیون = مسیو = بناغلی اړول سوی شکل وي. دشاعریه وخت کي ځیني اروپایي اصطلاحات (انگریزي او فرانسوي) افغانستان ته رسېدلي وه.

د ملا امیر دیوان

د مجنون د عشق خبرې چې باقی دي
ځني ورک ځان وچــهــان وهم سکون هیڅ
که مجنون غــونــدي صادق یې نن دي وارده
د لیلی د وصال غــم خوره نور غمون هیڅ
هر عاشق په خپل معشوق پسي مجنون ده
که معشوق وفا ونه کړه شــو اخون هیڅ
که عاشق یې پیروي د پاک قرآن کړه
بې له خدایه بې رسول له نور جبون هیڅ
(ملا امیر)⁴³ چې همپس ژاړې مراد یې ته یې
بې له تادي ټول باطل واره سمون هیڅ

د مخلوق پــه صفت مه شــه ارجمند
گمنامي کــړه چې دي رب کاندې پسند
که هر څو لږ یذ طــعام و خورې بې یاره
هیڅ به درنه کړې په خوله وزړه کښې خوند
په مجلس کښې داشرافــو ونه ادب کړه
خبردار شــه چې او ازنه کــړې بلند
حــرکات و سکنا ت که کلمات وي
په ادب کښې احتیاط کړه که یې هوشمند
بند و بست دا خــرت کړه که دانایې
په کار نه ده دد نــیایا پر بست و بند
پر دنیا بــه پاته نه شي هیڅ وگــړې
که دمت حکم پــرو شي دخــاوند
د طاعت دي خدای در کړې اسبابونه
نفس بندي کړه د طاعت په لوی کمند

⁴³ اصل: ملا امیر محمد. مادوزن د وارنې له خاطره ونه کښې.

دملا امیردیوان

خان محکم کـــر دخیل رب و بندگی ته
په عقبا بـــه نیک و بدشي درخـــرگند
بدبختی غلبه کـــرې پرهـــرچاده
(ملا امیره) خـــان ساته له مکر و پند⁴⁴

خوک بندمه شه د دنیا پـــه زیان و سود
خیل دلبر لـــره ورتگ تاله بهـــبود
پایمال کـــرې عاشقان جـــفاد ترکو
زه پایمال یم هـــم اسیریم هـــم مفقود
محصل دمـــرگ که درشي سهل کارده
نه چي درومي ترا ســـمانه د عشق دود
بې وصاله خـــه ژوندون بندگي نه ده
دو وصال دپاره رده ســـرپر سجد
که د عـــجر بندگي کـــرې خدای قبوله
ستادرون به شي خوشبوی تـــر لونگ عود
په هـــر غـــم پسي بنادي ده آیات گوره
پاک خلیل شو په امان غـــرق شونم رود
ســـودله خدایه زیان له نفسه پیدا کـــرې
په سبب د نفس هـــلاک شوه عاد ثمود⁴⁵
سخته روخ د آخـــرت زموږ پـــه مخه
اوس باید ده دي استغفار ویل د درود

⁴⁴ په دې نیم بیتي کې (بند) د نصیحت په معنانه دئ راغلی، بلکې (مکر و پند) دواړه اصطلاحاً د چل و فریب په معنار اغلي دي.

⁴⁵ اصل: په سبب د نفس هلاک شوه عادیان هم ثمود.

عاد و ثمود: عاد د سام بن نوح (ع) له نسله وه. د دوی له پاره خدای تعالی هود (ع) ورو لېږه خودنافرمانی. له اسیتته د باد په تویان هلاک سول او ثمود د حضرت صالح (ع) امتیان وه. وایي دوی دنافرمانی. له امله ټول وسوځېدل.

دملااميرديوان

شب وروزده کوچ وباردنبسـونيازمنو
لکه کوچ کوي سحاب پسه بهارزود
دغج جهازراته جوړکـرې خپل دلبرده
نه پوهېږم چي به ووزم که به غرق شم په کېود⁴⁶
وجودي وحدت⁴⁷ مقام پرمنصوراغی
خني ورک فرق دواجد هم دموجود
خواربنده ده درمانده په دوه جهانه
(ملاامير) بيان کوي خدای يې مقصود

دلبرياري کـره ټينگه تـرپولاد
خان يې يارکـره په زاري وپسه فرياد
ترکـوه خپله رضاديارلـسه پاره
پسه يوه نظر بسـه تاکاندي اوتاد⁴⁸
ودلـبرته دي معلوم ظاهر باطن ده
که تاريخک وي که صفاوي که کساد⁴⁹
هر سرسـرې چي دپاکانومجلس غواړي
خان دي پاک کـرې له هرخبته له فساد
هره درخته چي شيرينه وي په باغ کنبني
پرمالک يې قـدر د پروي ترشمشاد
که خـوک وکاندي نظـر و حقيقت ته
بې له خدایه نـور مقصود همه برباد
غيرو باسـه له ميانه پـرلارسم خه

⁴⁶ دانيم بيتی دغزلي تر بحرخلورڅپي زيات دئ.

کېودته يې په اصل کي کنبلي دي: دريای کېود

⁴⁷ اصل: دوحده وجودي.

⁴⁸ اوتاد دخدای ددوستانويوه ډله ده اودنړۍ په څلور وگوتو کي تصرف لري.

⁴⁹ کساد: هغه څه چي ناروا وي، يارواج ونه لري يا يې خريدارنه وي (غياث)

د ملا امير ديوان

په وصال به يې معمور شې په خپل مراد
ددنيا په جاه دي هيڅوک غلط نه شي
گاهي سپوروي پسرسمند گاهي افتاد
هغه تخت چي په هواد سليمان تئ⁵⁰
خو آخـرزير زمين شـو بـي بنياد
ابراهيم بن ادهم چي خداي بادشاه کړ
بيا يې ترکه کـره دنيا په دين شونـباد
هر مومن دئ مبتلا په دوه مقصوده
يو ناقص ده بل کامل که لـري ياد
د ناقص مي دئ دنيا، کامل ايمان دئ
تـه کامله ټينگوه ناقص نامـراد⁵¹
کاملان چي جستجوي د آخرت کړي
نيک عمل يې دئ تـو بـه دلاري زاد
اول خـان ته نصيحت کـره بيا وبل ته
(ملا امير محمد ه) ژاړه په فـرياد⁵²

کلمه مي ده ويلې ما پرتا محمد
چي له رويه دي پيدا شو ده دادنيا محمد
(وه) راغلي ډېر دينونه تر تا وړاندي
ستاد دين محکمي تېره تر هر چا محمد
نه زمين ونه اسمان نه عرش و کرسی
امکان نه لـري چي بر به شي تر تا محمد
خداي در کـرې بلندي په دواړو کونو

⁵⁰ تئ = تلئ

⁵¹ نامراد ته په اصل کي ليکلي دي: بي فايده

⁵² اصل: ملا امير محمد ه ژاړه په زاري و په فرياد

دملا اميرديوان

له اوله يې پيدا کړه لويي ستامحمد
تسه سبب يې دهسه مه مسيباتو
رب سبب کړې دهسه مه واروسوامحمد
ستاگره پوان به ټينگوم پاکه حبيبه
ستاگره پوان مي شريعت مصطفامحمد
دوحدت په زمـانه کي توره شپه وه
تاريکه شوله زايله چي دي نورکړه تجلامحمد⁵³
چي پيدا کړ پاک سبحان نورده حبيب خپل
دمعشوق يې انعام درکړي پاک مولا محمد
ته دغيبو خزانه وي په وحدت کښي
له وحدت را بيرون شوي پرديا محمد
مابنده لـره لازم چي تل شاکريم
چي مشغول يـم په ثنا و صفت ستامحمد
اميد و اردشـفاعت دپاک رسول يم
که شفيع شو⁵⁴ (۲) مابه خلاص کړي له گناه محمد
په رحمت سره بللي پاک الله دئ
رب بادشاه کړي دجمله ووانبيا محمد
يولک خير و بشت زره دي لښکرو مقرر
ته دټولو هم سرداروي هم بادشاه محمد
ستا په دين سرې⁵⁵ منسو خه کل اديان کړه
ستار بمرحوم کړي په رشتيا محمد
ډک روی دزمين ولـه غفلته يا سروره
ستاددين روښنايي شوه ترعرش بالا محمد

⁵³ دانيم بيتي د غزل تر نور و بيتو څلور څپې زيات دئ.

⁵⁴ اصل: که دی شفيع شو

⁵⁵ سرې = سره يې

د ملا امیر دیوان

عارفان چي رسېده که ولا هـوت ته
دغه فيض و برکت هـمه دئ ستا محمد
له عـدمه چي وجـود د هـستی راغی
ستاله هسته را پيدا شو هـ کل اشياء محمد
سـرچشمه يي د جـمله و و مخلوقاتو
ته آبخـوريي دا عـلی و دادنا محمد
عـالمان دي وارثان دين پـه رو بنانه
تـر قیامته ستاد دين دي خير خواه محمد
کافران مي تورزا غـان مخونې⁵⁶ تورو
نه بنايي پري چي به گله شي په باغ ستا محمد
ربه روی د پاک نبي زه خـوار عاصي يم
عفو هـ غـوارم معتكف ستاد درگاه محمد
خدای لوی کړی په لويي تر هـر مخلوق يي
هـم تر عرش هم تر کسي هم تر سما محمد
زه فقير خـوار يم دو عاگوي د مسلمينو
هـم د وارو علما و فقرا هم اوليا محمد⁵⁷
په توحيد کښي مي صادق کـري ستا په مينه
(ملا امير محمد)⁵⁸ دي غلام ده هم گدا محمد
محمد اسـم محضه زمـور د نبي ده
په نـگين کښي نـو شته دانبيا محمد
دهـر مومن پر زړه مر قـومه کلمه ده
(ملا امير) غـريب ده ولي وار خطا محمد

⁵⁶ مخونې = مخونه يي

⁵⁷ دانيم بيستی هم د نورو نيم بيتيو په پرتله څلور څپې زيات دي

⁵⁸ دلته بايد (امير محمد) ټول درې څپې ولوستل سي.

د ملا امیر دیوان

تخت و بخت ز مور د باد شاه دې برقرار وې
 په سراج الملت والدین ده مسما محمد
 ډېر دې عمرد امیر حبیب الله خان وې
 تر سایه لاندې یې ناست امتیان ستا محمد
 ربه اباد نائب صاحب لــــــرې تر ډېره⁵⁹
 اخلاص کښ ده د پېشوا هم د باد شاه محمد
 تل مشغول د کندهـــــــــــــــــار په ابادي ده
 اوس مشغول په نهر سراج نهر اعلی محمد
 نهر سراج به خدای معمور که وخت نزدې ده
 (ملا امیر) فقیر دو عاگوی ده هر سبامحمد

که له یاره پـــــــــــــــــریار راشي د وصال کاغذ
 پرچشـــــــــــــــــمانو قبلوي د خان پایمال کاغذ
 که عــــــــــــــــاشق لــــــره یې خط د قتل راشي
 و عاشق ته معلــــــــــــــــومېږي ډېر د خیال کاغذ
 د منصور چي عشق صادق و حال یې گوره
 پاس پــــــــــــــــرسرد د ار خندان ورک و جنجال کاغذ
 پایبوسې دي سخته گـــــــــــــــــرانه ده صنمه
 زه به نســــــــــــــــمه⁶⁰ و مخ تـــــــــــــــــه ستاد فال کاغذ
 نادیده پــــــــــــــــرتامین شــــــــــــــــومو مه جانانه
 راستولی دي خپل دوست له⁶¹ د جمال کاغذ
 که مي سرو مال برهم شي ستا په مینه
 (ملا امیر) مي نه غــــــــــــــــوارې د سرو مال کاغذ

⁵⁹ له نائب خخه یې مراد د کندهار د هغه وخت نائب الحکومه سردار محمد عثمان خان دی.

⁶⁰ نسمة = نیسمه

⁶¹ له = لره

د ملا امیر دیوان

امتي يــــم د نبي خــــير البشر سرور
ستاد ربار کښي تــــر هر چا ده معتبر سرور
له خپل نــــوره پيدا د حبيب نــــور کي
بيا پيدا ده له نور شمس و قــــم سرور
ناسوت پتــــه و د غفلت پــــه تاريخه کښي
ستا پــــه نور سره روښان کوه و شجر سرور
تــــراول اولين ده تر آخــــر آخــــرين ده
په شفاعت سره مخصوص ده په محشر سرور
ستا امت بــــه منتظر د شفاعت وي
د بخښنې نارې بــــه کاندې پرا کبر سرور
ســــتا امت به و بخښي ته به راضي شي
بيا دې بخښه د نيکانو پــــه قدر سرور
د معصيت په رنځ رنځــــوريم دواغو اړم
د (ملا امير) دوا ستا شفاعت ده ضرر سرور

د پر راغلي ستا غــــمونه زمــــا پر سر
زه خــــو شحال يم ياره مــــه شه مرور
پيدا شوې زما صورت د غــــم د پاره
قبول کــــړې مــــا بنده پر خپل بشر
په معنا کښي لوی نعمت ده غمې⁶² مه کړې
د پر لذت لــــري تر قند و تــــر شکر
د عشق اورچي پــــه صورت⁶³ ونه لگېږي
که تــــه تــــه وي ته به نه شي اي غريبه

⁶² غمې = غم بې

⁶³ (صورت) بايد يوه خپه ولو ستل سي

د ملا امیر دیوان

که نه ته وې نه دي زه څه برابر
 په مجلس دخو وېرويانو که ورگډ شوي
 پاکيزه به ځني څې لکه سپين زر
 تر دوه نېهره شه⁶⁴ ورتېر هلته مجلس ده⁶⁵
 ته سامع شه دشين هي⁶⁶ د زېروزور
 ستامقصود به تاته تي و جيم⁶⁷ (۲) انعام کړي
 دامقام دهغه ده چي قبول کړي د(ده) در
 دتوحيد ترسوزن ووزه که يکتايي
 که دوتايي ځان يکتاي کړه يک بشر
 خدايه (ملا امير) عامل دخپل بيان کړي
 چي تېريزي ترتوحيد سم برابر

جفادي اور لگوي صنمه ليري کړه نار
 ودي سوم سرتريايه خودبه کومه گفتار
 شيرين گفتار دجانانکه شنیده کوم ياره
 ترسرو مال يم ورتېر که کنسېنو ست زما پرکنار
 سيمين بدن دد لبر مثل بي⁶⁸ نه وي هيڅوک
 پتن په اورتل سوځي اوس پرما خواراغي وار
 ستاد بهار بلبلان شيرين زبان دي گويان
 ليري دي گرزني زاغانو گل تي⁶⁹ نه وينم لار
 رنخوريم زما مقصود هته بي همپش موجوده

⁶⁴ په اصل کې ورته ليکلي دي: از شهر دنيا و آخرت گذر کن.

⁶⁵ په اصل کې ورته کښلي دي: مراد مجلس مشاهده ميباشد

⁶⁶ په اصل کې ورته کښلي دي: سامع قرآن شاهاشو بمع عمل صدق

⁶⁷ په اصل کې ورته ليکلي دي: تاج

⁶⁸ بي = به بي

⁶⁹ تي = ته بي

د ملا امیر دیوان

دواله تاغ—وارمه پردردی پروت یم بیمار
غمازه مه ک—په هی هی نه پېژنې خپل پردی
زه دې دښمن گ—رندی مخ له درخم په تلوار
ستادهجران تلخگی پ—رملازم شبخیزی
برمن مکن ستمی ع—اشقان هست ناقرار
ستاد وصال په هوا س—رگردان یم ترآسیا
من چه ک—نم صنما پروت یم دا ورپرانگار
ربه په روی دحبیب ما ک—رې غالب پررقیب
تویی گل من عندلیب نیست م—رابی توبکار
چند س—وزم درآتش ترا باشد این روش
من غ—لام خدمتش م—ران مارازدیار
ملا امیر هست ف—قیر م—رید شیخ کبیر
م—راتوبه برتقصیر عفو خ—واهم زغفار

خ—م زلف تو پیچ و تاب لکه م—ار
ع—اشقان هست تشنه لبه ددیدار
مجروح شد دل م—ن زدست جان ای صنم
که دیدار را ک—رې یاره زما دوا دپرهار
موس—م گل گل ، گل میشود شکوفه
غفلت مکن ای بلبل آمد بتون—وبهار
چه گناه ک—رده عاشق دل و جان برده معشوق
امانت کی میدهی ، دلبره و ک—رپه تلوار
هست خندان دل—برم ن—ظر بمن فگند
شب و روزم انت—ظار که را بنکاره شی نگار
سرگردان ش—وم دلبر استاد دیدن په هوا
دیدار بمن کن ع—طایحی دکفار وده نار

د ملا امير ديوان

(ملا امير) غلام د دلبر ستاد درگاه خاکستر
ربه زاري کومه مران زکـوچۀ دار

ستا په عشق کښي قبلـوم د خان پېغور
هيڅ باک نشته که بر منډي يم که سرتور
نام وننگ راڅخه ورک شو ستا په مينه
اوس د عشق پراس همپش يم زرين سپور
د دنيا کور که خراب شي نقصان نه ده
خدای دي نه کاندې خراب د عقبا کور
د نيکي په زراعت که خان کړي ستري
پاک الله به شي خوشـحاله هم غمخور⁷⁰
خوي د ترکو دئ چپاود عاشقانو
عاشقان واره مغموم په غم نسکور
رقيببان راتـه ولاړتـوره په لاس دي
نه بېرېم خدای را کړي د عشق اور
که يوزخم دخـطار ابا ندي جوړ شي
په يوه گذار هـزار کړم شل او کور
که محـرم زه د دربار دخپل اشناي شوم
په کار نه لـرم جنت حـور غلمان نور
هغه خوک چي مستغرق في الفيوضات شي
خان کـري پتـه د زمانې دشـروشور
يوگوره، يوبوله، يووينه، يوغـواره
(ملا اميره) يک بين شـه نه بي شب کور

ستاد عشق په شراب گـرم زم مست خمار

⁷⁰ غمخور ته بي په اصل کي کښلي دي: نبی علیه السلام

د ملا امیر دیوان

له ماورک خان و جـــــهان شوهم قرار
راشـــــه ونیسه خیرد عـــــاشقانو
چي حیات دي که مـــــمات دي که بیمار
ستاد عشق په رنگ مي ســـــور درون بیرون ده
نه پـــــوهېرم چي لاله شـــــوم که انار
ستاد درخـــــاوري به کرم په سترگو پوري
خپل چشـــــمان روښانوم له گرد غبار
بې تکلیفه مي نارې دي په هررنگ کښي
دهـــــو او از نغمه کړي واريه وار
د تـــــوبې ونه که هر خـــــومپوه داره
ز مـــــاد ياريه رنگ به نه وي مپوه دار
که وفا کړې که جفا کړې مـــــراد (دي) خپل ده
ستا جفا ده سخته گـــــرانه دو فایم طمعدار
عـــــاشقانو خان سپارلی پر خپل یارده
(ملا امیره) خان سپاره پر حق ستار

خان بیغم کـــــر په له دنیا خخه لکه مـــــر
ستاد روح شـــــه با زگذر که تر عرش لوړ
دا خلاص پـــــرمیدان باندي شه محکمه
بې اخلاصه و شیطان ســـــر یې شو خور
ربه را کاندې تـــــوفیق پر طاعت باندي
د حساب په روح مامه کـــــر په خط پر
غریبي د دنیا بنـــــه ده تېرېده کـــــر یې
د محشر په روح مامه کـــــر یې غریب اړ
ستاد یار د عـــــامو خاصو ، منعه نشته
زه در تلمه رقیب کـــــر م په بد ککر

د ملا امیر دیوان

تشنه لب یـــم دوصال جاموونه راکړه
ماسیراب کړه تردنمن مې کـــړه ته لوړ
چې هـــجران دي دوصال له مخه راغی
بې زحمته هنجه وړای نه شي کاکـــر
هـــرسړی چې کسب وکاندي هلاک شي
په دهان کښي يې هـــرشى وي لکه گوړ
ســـتادربارده دپاکانوودنيکانو
(ملا امير) ده گناه کار په گناه خړ

راشـــه زما دزړه همدمه وکـــړه ناز
لـــه رقيبې مې زړه تلـــخ ده لکه پياز
ستامحبت مې پت پتـــه زړه کښي وساتلی
په آخـــر راخه فاش شو دزړه راز
گـــوياني له خپله ســـوزه دهرچاده
خه به وایم زمـــاهمت شولکه باز
چې درون دچـــاپخته دعشق په اورشي
عاقبت تـــردهان وزي درپه ناز
خه بنده خـــه يې همت خـــه يې طاقت ده
چې ستادرله به درشي عـــاشق پایواز
دامید په دریاب غـــرق لکه غواص يم
در به کله په لاس راکـــړي زما دمساز
جاهلـــان مې له طاعته غافلان دي
غفلت وړي گـــويامره دي په مجاز
(ملا اميره) گـــمنامي و خاکساري کړه
خپل خـــان بوله کم ترمخ هم تر تاز⁷¹

⁷¹ تاز: یوراز حشره ده. چورچورکه (پښتو پښتو تشریحی قاموس)

دملا اميرديوان

ستا وديدته زم ساڊ پرکڀري هوس
محروم مه کڀرہ ماغريب لکه مگس
دو وصال دباغ دي سخته گهرا نه لارده
گهرا نه ده چي فرياد کڀرہ دم دجرس
ستاد ديد خيال به ونه وزي زمساله سره
که رقيب راته غونڊي کڀري خاروخس
سمندرنگه ساکن د عشق په اوريم
نه په مرم نه دوتول مرمه وس
ديوسف په شان بندي دغم په شاه شوم
دو وصال کاروان مي شه ډډو ډډو پريس
هر مرغه چي وي ايله په هواگرزي
چي بندي شي گالوي بسند د قفس
که وصال غواړي خدمت په اخلاص وکړه
په هر دم درته حاضر فريادرس
ستاد سترگه وکتو وايستم له حاله
پر دغه حال پېژنم کس وناکس
دا يقين ده چي دمگرگ سپاره به راشي
(ملا اميره) تاله خنده خندا هوس

ستا په فضل به خلاصېږم له خناس
تل جهاد ورسره کڀرہ يم په هراس
زما په زړه کښي اچول د خطر وکاندي
غواړي ما کڀري مسوس⁷² په ډډو سواس

⁷² مسوس: هغه څوک چي وسوسه ورلو بدلې وي.

د ملا امیر دیوان

که توفیق می خدای رفیق کر پرده باندي
 پرې بې نه ږدم بې — رگيه په خپل لاس
 چې د بنمن د چاپه کورشي حال بې⁷³ څه وي
 زما پر کور همپش ولاړ د بنمن آس
 را داخل زما په خوځونه نفس شيطان شوه
 بندگي مي په عذاب شوه وکره قیاس
 په تصدیق وپه اخلاص عبادت وکره
 ځان ساته قسوي د بنمن لـري خناس
 بنه صفا کور ره روح و زړه په ذکر و فکر
 خپل دلبر لـره ورځه صاف تر الماس
 هر عامل به جزا مومي د عمل خپل
 (ملا امیره) نیک پـرید و کره تل پاس

خدای در کورې ډېر دولت سنگ پاروس
 سـتا پـه زړه کنبی مکان لکه پانوس
 د دولت دي هـوا دار ډېر د بنمنان دي
 پسې گزوي کيقباد هـم د قیانوس⁷⁴
 بنه دولت لـره زنانـو ته نگاه کره
 پـر پیره شه که سردی وي که تموس⁷⁵
 تر سـه هاره بیداري کره غفلت مه کره
 که غـافل شوي پرتارغ کوي خروس
 که دي داد دولت نگاه کـر ته باد شاه بې

⁷³ بې = به بې

⁷⁴ کيقباد: د ايران افسانوي پاچا چې وايي سل کاله يې په خورا عیاشۍ کې پاچهی کړې وه (غیاث)
 د قیانوس: یو ظالم پاچا و چې وايي اصحاب کھف دده له بېرې له بناره وتلي و او په غار کې پټ سوي وو
 (غیاث)

⁷⁵ تموس: د گرمۍ موسم. د کندهار پښتانه تمونښ ورته وايي.

دملا اميرديوان

مقابل دي نه وينممه چين و روس
سنگ پاروس که داخل په لوی بازار کړې
خدای به درکړي خوشحالي تـر نو عروس
تکلیفات دشـر عي پند پر خپل سر کړه
(ملا اميره) بي تکلیفه لرگی نه کپړي ابنوس

په صیقل سـره گناه کـر په دزړه تراش
د توحید پـه نور غایب کـر په بد خفاش
که صادق یې امـر ونهی کـر په محکمه
په قـرآن کي نقش کـر ی دی نقاش
خـو باطله مـد عا د د بنمن نه کـر ی
مـد عا د د بنمن دی پـه شرعه پاش
ته آئینه دشـر ع نسه⁷⁶ و خپل مخ ته
ستا عیبونه به بنـکاره شي بي تلاش
هـر بنده چي پـه اخلاص بندگي نه که
په قیامت بـه شرمنده وي مخ یې خراش
هـر بادشاه چي پر سپاه دولت بسیار کړي
هـر سپاهي وي تېر تر سرهـم تر معاش
(ملا اميره) دون هـمته تـر هـر چا یې
هسي کم یې د دنیا تـر ادنی ماش

په حصول دمقصود تل گـرزي دروېش
پرې بـه نه زدي خپل مقصود په زړه دلرېش
ترک وهـلې ده دنیا دخدای دوستانو
تر دنیا تېر شـو و محبت دخدای ورپېش

⁷⁶ نسه = نېسه

دملا اميرديوان

بي له جذبه دوه جـــــهان كله هبرپري
که مـــــجذوب شوې له تاپاته گاوومپش
طـــــريقه و عشق ته جذب الهي ده
ته عاشق بي که رب جذب کئ⁷⁷ درپش
که عاشق شـــــوي دغه لوی فضل درب ده
دا ســـــم ذات په تبغ زخمي زړه همپش
دخدای اسم ده سا کرتابه مسکورکړي
یک بيني ویک خو اني به کړي ستاکپش
متنفر به له مخلـــــوق ظاهر باطن شي
کع دي ياروي که اشـــــناوي که دي خو پش
بنه بيان د جذب عشق ده مـــــومانو
(ملا امير) بي بيان وکئ⁷⁸ خيراندپش

په خپل ژوند چي خپل يار نه کړې فراموش
خپل يار بـــــوله تابه کاندې زرین پوش
و عـــــاشق ته دمعشوق صفت شکروي
په ظاهـــــره وي آرام باطن پسه جوش
په خپل عشق دطاعت بار پر معشوق سپک شي
پروانه که ددنيا پسه خريد فروش
عشق هـــــغه دئ چي پر شرع موافق وي
مخاف له شـــــريعتته شيطاني حق فراموش
نه ده چا ميندلی عشق پسه کسب جانه
دالباس دهغه چاده چي بي رب کاندې وروپوش
دديداردي طلبگار عـــــاشق قان واره

⁷⁷ کئ = کړئ

⁷⁸ وکئ = وکړئ

د ملا امیر دیوان

همېشه وي سرگردان گرزې مدهوش
ملا امیره (که صادق یې پسه طلب کښي
شب وروزد جفازه رکه ته نشو
همېشه بیان د عشق کړه (ملا امیره)⁷⁹
په بیان کښي دي ثواب ده نه شي خموش

زما د زړه خیال تېرېده کاندې ترعرش
ارام نه که د دنیا پرفرمانې فرش
ستاد عشق له برکته مستغني شوم
دوه جبهانه راته هیڅ شوه لکه قرش⁸⁰
راڅخه هېرده رشي خوند شي په دهان کښي
نه پوهېږم چې د اتلخ ده او که ترش⁸¹
چې د عشق په اورمي سوی دل و جان ده
جنگ آسان شود اورس⁸² هم د حبش
ستاد عشق په جامو هسي مست خماریم
دنا کس اوس منت باریم هم بارکش
رقیبان راته ولاړ ستاپه کوڅه کښي
پرورم مانوش کړې دی ستا برش
دوي چشمانې مي خلورشوې ستاپه لوري
منتظر درته ولاړیم په جنبش
توکل پر خپل خالق کړه (ملا امیره)
خپل خالق بیاله تا کاندې سوال پرسش

79 اصل: ... ملا امیره فقیره

80 قرش: دیوي سکې نوم دی.

81 اصل: ... د اتلخ ده که شیرین ده که ترش

82 شاعر دلته (اورس = روس) له عامه محاورې سره سم راوړی دی.

دملااميرديوان

دخپل يار طلب کـــوه تل پـــه اخلاص
ځان غوټه کـــړه په درياب لکه غواص
عاقبت بـــه درپيدا کـــړي ترسرتېره
ته بـــه شې په دغـــه درکلان خواص
که دي ســـرله تنه بېل په غواصۍ شي
په عقبا بـــه پيدا کـــړي دسرقصاص
په طلب کښي دوصال که څـــوک فناشي
رب به ورکـــړي درجه دخاص الخاص
په تـــقوا و په اذکار زړه نـــرم کپړي
پـــه مثال لکه چي نـــرم ده رصاص⁸⁸
راشـــه پرېرډه دادنيا طلب ديار کـــړه
ته مسلـــم يې نـــه وليد بن عاص
ددنيا مـــحبت حـــجاب ده (ملااميره)
راشه ترکه دادنيا کـــړه په اخلاص

دمعشوق دربار له ځـــم لـــرمه عرض
که نـــقاب له مخه واخلي سرعوض
زه عـــاشق يم منتظر ســـتاو ديدن ته
ستا په ديد ستا پـــه رضا لـــرم غرض
که عـــطاراته ديدن کـــړي زما صنمه
زه څـــو شحال يم که وړيا وي که په فرض
بې له تامي هيڅ مـــقصود په زړه کښي نشته
پر عـــاشق باندي طلب دمعشوق فرض
عـــاشقان پـــه هجران سوي دي دلېره
ارام نه کـــړي يو ساعت پر زمين ارض

83 رصاص: قلعي (بيورازفلز).

دملا اميرديوان

هغه څو ځو ک چي توانگر په قناعت شي
زړه يې خالص شي د دنيا له سخت مرض
دانايانو لره لراشاره بس ده⁸⁴
(ملا اميره) جا هلان دي په زړه قبض

وخپل ياروت ته ژراده زمافقط
توکل پرتا، نه پرېل چاده زمافقط
بنه مي يار بنه يې ديدارده بې مثاله
ستاديدار ته ډېره تمنداده زمافقط
محروم ستاله ديداره هغه څوک دي
چي کافر وي دی د بنمن ستاده زمافقط
تل د زړه د بگ په جوش د عشق په اور
ترچشانو مي خوناب گاه وبيگاه ده زمافقط
پخته کار عاشقان موج لکه درياب کړي
ځني ورک ځان جهان محبت پرتاده زمافقط
منصفان که انصاف وکړي په خپل ځان کښي
هيڅ منت به نه پرتاونه پرماده زمافقط
په عالم کښي منت بار شوي (ملا اميره)
د تهمت په پېټي ماته شوې ملاده زمافقط

څو به گور زمه ژوندي پردا بساط
طمع نه کورم چي پيدا به کورم نشاط
شیرين غمر په غفلت راباندي تېر شو
نه مي وکړه بنه تقوا واحتياط⁸⁵

⁸⁴ اصل: ... لراشاره بس وکافي ده

⁸⁵ اصل: ... بنه تقوا وعبادت احتياط

د ملا امیر دیوان

دنیا خای د کوچ و بار هیخ باورنشته
وداناته ده خـرگند لکه رباط
زندگی کـپه واره صرف په عبادت کبني
تېر بـه شې د باد په شان پرپل صراط
هیخ عـاشق به له رقیبه وېره نه کړای
که له یار سره یې نه وای اختلاط⁸⁶
د اسم ذات په تېره تیغ کـپه زړه دو نیمه
(ملا امیره) ډېر بـه خو کـپه انبساط

د عشق بار ز مـاپه شاده سخت غلیظ
راته جوړه تـماشاده بخت غلیظ
عـاشقانو ته یې دام د زلـفوا یبني
عاشق بند شـو تر دابند نشست غلیظ
بد عـمل راته رقیب شو ز ما و خان ته
نیک عمل ده ز ما و خان ته تخت غلیظ
دغه تخت مي د باد شاه پر تخت بالاده
وربې نه کـپم ز مـاتخت ته بخت غلیظ
راخه هېر د یار محبت کـپه دوه جهانه
همبش سپورد عشق پـر آس یم سخت غلیظ
نن تناب دو وصال تینگ نسه محکمه
د اتناب ده ډېر د یار مـخت غلیظ
عروه الـو ثقی رب بللی خپل قرآن ده
ته عامل شه (ملا امیره) د قرآن نوشت غلیظ⁸⁷

⁸⁶ اصل: ... که له یار سره یې نه وای سروکار و اختلاط

⁸⁷ په اصل کې ورته کبلي دي: هر چه در قرآن نوشته شده است ، همه احکام محکم است.

د ملا امیر دیوان

زه طامع ییم د دیدار لرمه طمع
زه بلبل ییم د گلزار لرمه طمع
سیاحان چي سیاحت پر زمین کاندې
زه سیاح ییم د بهار لرمه طمع
جوش خروش د عاشقانوپه سینه کښي
زه عاشق د فیضانوار لرمه طمع
چي تشهیرا اختیاروي هغه خامان دي
زه پخته د گمنامیه، د قرار لرمه طمع
نابالغ فقیران ډېر دي، پيري کاندې
زه بالغ د بنه رفعتار لرمه طمع
په طریقت کښي نابالغ ډېر کسان دي
زه بالغ د طریقت ییم د دستار لرمه طمع
کمینه بنده دخداي (ملا امیره) فقیره
د تاخون په وینو سور لکه انار لرمه طمع

دلاله په شان زما داده د زړه داغ
ستاد عشق له غمو، نه لرم فراغ
د بلبل په شان طلب کوم د گلو
که مي ولیدای د یار د حسن باغ
که صدف رنگه سینه شوو د چا صافه
په صدف کښي دروښان وي لکه چراغ
د حقیقت پسر گلستان بلبلان گرزې
کله ښایي چي ورگډ به شي تورزاغ
(ملا امیر) غریب درد منده ستا په عشق کښي
په وصال سرې⁸⁸ معطر کړه جان دماغ

دملا اميرديوان

خدای دي نه کاهيخ مسلم له عشقه صاف
چي له عشقه وي خالي ، ده بي انصاف
هر مومن ايـــــمان راوړی په خپل عشق ده
د کافرو چي عشق نه و حساب نه شوه له اشرف
د جاهـــــلو رجوع کله شي و عشق ته
عاشقان دخپل زرگي کاندې طواف
له ازله قاسم کـــــري بڼه قسمت ده
کافـــــران به په عذاب مومن معاف
پرزاهـــــد و باندي سپک بارد طاعت ده
سبب داده پـــــر محفوظ بي ده عشق چاف⁸⁹
هـــــغه چاته چي طاعت مرغوب محبوب شي
داهـــــمه ده واره عشق ، و کـــــره انصاف
د زاهـــــد و کفاف قـــــوت ولايموت دي
په زيادت بي حکـــــم کبېري د اسراف
سرگـــــردان اهل دنيا دي په طلب کښي
مـــــورپه نه شي مگر خاک شوشکم ناف
خـــــدای دي صبر قناعت زما روزي کړي
(ملا اميره) لـــــه خپل نفسه کړه خلاف

که صـــــادق بي له گناه کـــــره خان حنيف
په تقوا و عبادت کـــــره نفس ضعيف
دنيکـــــان و محبت د خـــــان عادت کړه
خـــــدای دي نه کاندې گـــــمراه د چا حريف
د جاهـــــلو له صحبت به بـــــعيد گـــــرزه
په صحبت بـــــه دنيکـــــان و شې لطيف

⁸⁹ ښايي چاپ وي؟

د ملا امیر دیوان

عشق بازي له میانه واخـــــــــــــــله که دانایې
 په خپل ځــــــــــــان کــــــــــــره جامه د عشق لفیف
 پــــــــــــه ویل دمحققانــــــــــــو فــــــــــــهم وکړه
 هــــــــــــرگفتن یې تــــــــــــرمرجان و در ظریف
 هــــــــــــرکامل له خپله ســــــــــــوزه تصنیف کړی
 ناقابل ده (مــــــــــــلا امیر) کــــــــــــوي تصنیف

ماچي و خــــــــــــوړل د یــــــــــــار د لاس تریاق
 راخــــــــــــخه ورک شــــــــــــو و وخت د صبح ودا شراق
 ستاله حبه ما سیواشــــــــــــوه فــــــــــــراموشه
 بیا پــــــــــــه یاد دیار شیرین دهــــــــــــان بزاق⁹⁰
 سرگردان و پای دوان شوم په عالم کنبی
 د عشق آس می خابک ولید تــــــــــــر براق
 چي وصال می د دلبریــــــــــــه کــــــــــــوڅه وشو
 دا خــــــــــــلاص پــــــــــــرمیدان پاته شومه طاق
 له هــــــــــــغه پس خوشحالی شوله راپېښه
 بیامی ولید ځان جــــــــــــهان شومه آفاق⁹¹
 په ظاهــــــــــــر صورت مشغول یم له عالمه
 ذمیمه شــــــــــــوله بدل پــــــــــــه نېک اخلاق
 (مــــــــــــلا امیر) ده مــــــــــــدرس د عشق په علم
 دهــــــــــــر بیت ثواب دې⁹² ډېرشي تر عتاق⁹³

ســــــــــــتاد وصل د گلشن زمــــــــــــا اشتیاق

⁹⁰ بزاق: دخولي نارو ته وايي. کله کله دخولي په معنا هم کارېږي.

⁹¹ په اصل کې ورته کنبلي دي: برهوش آدم

⁹² دې = دي بې

⁹³ عتاق: د مينځواو مريانوا آزادول

د ملا امیر دیوان

څه به وایم د هجران د لوی فراق
زه تر سرو ترمال و خپل جانان ته
خداي دي نه کاندې زما قول په نفاق
په ژړا سره زما بوتي کاني ژاري
خلاف نه ده دمعشوق عاشق مشتاق
بد عمل زما حجاب ديار له مخ شو
ورکېده دي د حجاب په نیک اوراق
د توحيد په درياب غرق شه حجاب نشته
بڼه وصال به دي روزي کاندې رزاق
د قسمت برخي وه چرچاته رسپري
منتظ ورتته ولاړ دي تمول عشاق
دوه جهان چي له تاهېر شوه (ملا اميره)
څه په کار دي خراسان ملک د عراق

بې جذب الهي به څوک پیدا کړي د زړه چاک
هغه به مجذوب کېږي چي يې رب که سينه پاک
عامل د شريعت شه ته خضوع و انقياد کړه
تمثيل دامرکاندي زياتي نه لري هيڅ واک
که فضل درب وشي تابه کي⁹⁴ شاه شاهان
رتبه د عشق به در شي تابه کي⁹⁵ خس و خاشاک
هغه (مي) بختورده چي دی تېر تر نام و ننگ شي
محکمه شريعت وي پخپل دين کښي وي چالاک
د عشق مثال غمی ده دوه جهان قيمت نه دی
فرض (بي) پتهېده دي چي له تانه شي بېباک

⁹⁴ کي = کړي

⁹⁵ کي = کړي

دملا اميرديوان

گوره هرزارع چي تخم خرڼه که په مخکه
حرام باندي خرمن دئ هم ثمر و هم خوراک
حال داليا و گزشته و وپسه داشان و
په درون کښې جوش خروش ودهيچانه و ادراک
خامان هغه کسان دي چي ظاهر جوش و خروش وي
نه وي دی تېرشوی ترننه سره افلاک
روح دده محبوس وي په ناسوت په ملکوت کښي
ذيقه يې سينه وي غريب گزري گربوان چاک
خپل نفس ورته وايي تر تانشته (هيخ) ذاکر بل
که دی په داغلط شوتلخ يې کئ شيرين باغ ناک
بسکه (ملا اميره) خه ويل دي ترخوله خېڅي
فقيران دز ماني دي مبتلاخه ورته شاک

من وعن د کتاب ورک دهغه چاشي
چي د عشق دودونې⁹⁶ برشي تر د اووه سماک
درې ذکره په حديث کښي بيان شوي که خبر يې
يومي لساني دوييم قلبي دريم روجي ثناک
لساني مي لقلقه ده قلبي ذکر و سوسه ده
روجي مشاهده ده در سول په قول پاک
فرحت در روجي ډېر دئ که پورورغی سالک
پر (ملا امير) چي راغی همپشه ده فرحناک

هرمريددي خپل شيخ بولي پير کامل
تابه کاندي و مقصود ته پيرو اصل
سست يقين که مريددي دواصل و که

⁹⁶ دودونې = دودونه ئې (لوگي ئې)

د ملا امیر دیوان

دی به پاتنه معرا⁹⁷ شي بي حاصل
اول شرط دمريدي مي خپل يقين ده
که شرط ترک شي مشروط پاته شي عاطل
پرنواقص که کامل يقين خووک و که
ستاد پاره به ناقص پير شي کامل
هرمريدي و خپل شيخ ته تسليم کاندې
په دغه تسليم به شي بالغ عاقل
جماعت ورد وظيفه پر خان لازم کړه
تقوا خووی کړه دگناه نه شي عامل
د سلوک بيان مي کړي په پښتو دئ
(ملا اميره) فرق کوه د حق باطل

رانبکاره شو داشسنای حسن جميل
محسنات د دنيا شوه خو وار و ذليل
بنايستي دد وار و کونو سرکوزي که
چي بي وليد زماديار حسن اصیل
په کامل صفت موصوف زماد لبرده
خووک به نه وکي⁹⁸ سيالي کثير قليل
ترچشمانومي خوناب ستاله فراقه
نه په وهېرم چي قصير شي که طویل
په طلب دخپل جانان يم سرگردانه
پرې بي نه ردم که غرق شم په رود نيل
سرو مال زمافديه ترخپل جانان ده
(ملا اميره) صادق شه مه کړه تعطيل

⁹⁷ معرا: لوڅ لپړ

⁹⁸ وکي = وکړي

دملا اميرديوان

ستا و وصل ته حيران ده زمادل
شين توتي دگلستان ده زمادل
له فلکسه سنگ رېزي راباندي اورې
سرگردانه پرزمين هم پراسمان ده زمادل⁹⁹
خوب خندا راخخه ورک ديارپه مينه
خودبه ژاري په طلب دخپل جانان ده زمادل
پر عاشق دمعشوق کله دلسوزي شي
دلسوزي مهرباني ته نگران ده زمادل
غم د عشق راخخه هېرکړه نورغمونه
ستاله غمه سرگردان هم نالان ده زمادل
دظاهردنمن که زرتوري په لاس وي
هيخ باک نشته په عذاب له نفس شيطان ده زمادل
بندي کړي دي دهجرپه زندان يم
متنفردله اختلاطه دانسان ده زمادل
خان ملبوس دېپې ننگيه په لباس کړه
(ملا اميره) له جهان خخه ترسان ده زمادل

دساقی له برکته ملک گلزاروینم
پررگلانود بلبلوچونهاروینم
زه بلبل ستادگلشن یوم بل گلشن خه کوم
خزان نشته ستاگلشن همپش بهاروینم
هرگلشن لره خزان شته له فلکه
په امان زه ستاگلشن له هراضراروینم
عاشقان مي بلبلان دياردباغ دي
ساکنان (مي) عاشقان زاغان فراروینم

⁹⁹ تردې نيم بيتي وروسته دوهم نيم بيتي څلورڅپي زيات دي.

د ملا امیر دیوان

نوشته مي پر محفوظ دفتر د عشق ده
تسلسل د عاشقانو واريه و اړوینم
مو منانو موني په عشق پیدا کړه
په عقبایې لویه گټه د دیدار وینم
له دیدار څخه محروم ټول کافران دي
عشق بې نشته دوی مقهوره د قهار وینم
بسه شیرین بیان د عشق ده (ملا امیره)
راشه وخت کتو تاه دئ اوس تلوار وینم

خدای را کړي پاکیزه دین د اسلام
دغه رحیم درحمان ده لوی انعام
جماعت مي طریقه د پاک رسول ده
خبردار شه لومړی ونه کړي بې امام
تارکان د جماعت به شرمنده وي
په عقبایې مختورن وي هم بدنام
تل درود و اسـتغفار وایه په ژبه
شفاعت به دي روزي شي د نبي خیر الانام
توکل تقوا همپش پرځان لازم کړه
د بنمن بند کړه د خضوع په محکم دام
بیا منقاد د خپل پادشاه شه که دانایې
محکومي ته همپشه کړه د حکام
(ملا امیر) غریب دو عاگوی دهر مومن ده
خصوصاً د خپل پادشاه هر صبح و شام

دیاردید لره ورځم بې پروبال یم
له دیدنه بې شرمم بې جمال یم

دملا اميرديوان

زه غلام ييم بېکاره ديارپه کار کښي
کم همته بد هنره بد خصال ييم
بندگي دي قبلوم پر دوه چشمانو
ياره ته مي کړه قبول زه ډېر ملال ييم
رقيبانو سرگردان کړم په عالم کښي
ستادربار لره درختم بند په جنجال ييم
درقيب له هـمراهي مي سل توبې دي
ناديده يار مين کړي پر شين خال ييم
کيمياگر (دي) دکيميا په طلب گريزي
ديار وصل زم کيميا په قيل وقال ييم
عاشقان کيمياگران طلب ديار کړي
که غافل شوم له طلبه بد فعال ييم
د تغير تبديل لار نشته زم او يار ته
په طلب بي دوصلت و دوصلال ييم
حيران پر مه و خان (ته) و جهان ته
ولي ورک خان و جهان شوي کمال ييم
زه منکر له بندگي د نفس شيطان ييم
(ملا امير محمد) بننده د ذوالجلال ييم

په ظاهر غريب مـلاباطن ملنگ ييم
په اسم ذات سره خوشبويه تر لونگ ييم
لوی اقليم د مومن زړه ده بي پايانه
وربې¹⁰⁰ نه کړم له غماز سره په جنگ ييم
که لښکر د دښمن ډېر ده هيڅ باک نشته
پنځه غشي مي په لاس ناست پر پلنگ ييم

¹⁰⁰ وربې = ورپه بي

د ملا امير ديوان

پنځه غشي مي پنځه فـرض لمونځونه
 که ماتينگ کـر هـزه ولاړ ديار پرتنگ يم
 ديارنگ مي جـماعت دپاک رسول ده
 مومنان بـې¹⁰¹ تينگـو و هـزه ناصح لنگ يم
 پاک مسجد مي ده پالنگ مورباندي ناست يو
 پرې بې نه ږدم که هرڅوپه صورت څورنگ يم
 که واصلت له ياره غـوارې لار دغه ده
 که مي تينگه کـر هـدالار بادشاه اورنگ يم
 افضل کړی خدای زمـور دين ترکل اديانو
 که عامل د شريعت شـوم هـزه خوشرنگ يم
 ستاد عشق له زخمه سور لکه سورگل يم
 عاشقان دي واره سـره ، نه چي زه رنگ يم
 دو صال طلب لازم پـرمـما غريب ده
 دهجران په اوردي سوي خـوار پتنگ يم
 هـمراهي د بې دينانو په کار نه ده
 بهتر دا چي له بې دينو څخه پرڅنگ يم
 که رویت مي په نصيب ستاله جمال شي
 څوړند سـر به همپشه لکه متنگ¹⁰² يم
 د سراج الملت والدين بنه دبدبه ده
 (ملا امير) دده دو عاگوي نه دپرتنگ يم

کباب کـرې دئ زمـازره اوردهجران
 دغه اور هـجران ديار غوارم تاوان
 په عـوض کنبی وصال غـوارمه جانانه

¹⁰¹ بې = به بې

¹⁰² متنگ : کمند ته وايي (ظفر اللغات) او کمند دلومي په معنا دلته له بيت سره سر لگوي.

دملا اميرديوان

که وصال معاوضه شي نشته زيان
معشوقه له عاشقانو حجاب نه شي
دا ادب ده د عاشق معشوق ترميان
که عاشق لهره سل روح د خان پيدا شي
همگي به کي¹⁰³ فديه ترخپل جانان
په دنيا کښي بي بل حب و مقصود نه وي
کل مقصود بي وي دلبر، ژاري حيران
هغه خوک چي په نظر د معشوق نیک شي
بيا بي سپورکاندي د عشق پر آس دوان
د دنيا نام ننگ واره خني هېر شي
پروانه کړي د دنيا په سـود و زيان
کل همت بي وي مصروف ديار په حب کښي
بل حب نه کړي صادقان دي عاشقان
په بيان د عشق شيرين مي روح و جان شو
(ملا اميره) درپاشه پرسپين ميدان

ستاله غمه راته اوردي کل زمين
بي مثال ده زماد لبر مخ بي رنگين
محبت زما و سويله ده و وصال ته
رقيبانه و راته کړي دي کمين
بل اسباب د عاشق نشته بي له عشقه
د عشق اور په و سـوخي رقيب لعين
بي تکليفه هېڅ قاصد مقصود نه مومي
سرگردان دي قاصدان په زړه غمگين
اومي غوښي چي په دېگ کښي جوش ونه که

¹⁰³ کي = کړي

دملا اميرديوان

وېې نه خوړي که غني وي که مسکين
چي پخته د عشق په اور کښي عاشق نه شي
حساب نه ده په رتبه دکاملين
د خامانو خامکاري سوزو وگدا زده
تل به ژاري دی بعید وي له تمکين
په بيان د (ملا امير) هغه پوهېږي
چي سالک وي پخته کارزړه يې وي سپين

په تناب د زلفو بنديم د جانان
نه خلاصېږم که بنډمه دوه جهان
هيڅ مي وېره له رقيه غمازنه شي
پر خوان وينمه پيره د تور زلفان
شش طرفه فيوضات د جانان اوري
خالتي نه ده هيڅ آفاق زمين اسمان
عاشقان همېش په غم کښي خوشحالي که
وصال غواړي پروا، نه کړي په هجران
که نن گوري تورو سپين ديار په خط کي
ته عامل شه همېشه گرز ترسان
نه حسب نه به نسب د چاپه کار شي
چي حاضر شي دمحشر په لوی ميدان
خوشحالي دنیک عمل ده ونيکانو
بد عمل به غمگيني شي دعصيان
که رضاد جانان غواړي رضا پرېږده
که جانان له تارضا شوڅه په کار حورو غلمان¹⁰⁴
درضادي طلبگارزه خو اړبنده يم

¹⁰⁴ دانيم بيتی ترنور وڅلورڅپي اوږد دی.

دملا اميرديوان

(ملا امير) ده گناه کار غواړي غفران

چي خالق تخليق وکړئ¹⁰⁵ زمـــــاد ژوندون
بيا عاشق يې پر خـــــان کـــــرم راغی بېلتون
په خپل عشق ســـــره طالب زه دوصال شوم
شب وروزيم سرگـــــردان په جگر خون
نه پوهېږم زمـــــاپه باب قلم څه کنبلي
چي يو غـــــم وي نوشته که په زرگون
که مي ورکه خـــــوب خندا شوه ستاله حبه
په کار نـــــه دي د دنيا پر نعمتون
نـــــور غـــــمونه راخڅه هېر ديار غموکړه
يار نيولی دئ له مـــــخ ســـــل حجابون
محرمات شېهناک شـــــوه سل حجابه
له مذکـــــوره تقـــــوا کاندې صالحون
په نصيب د عـــــاشقانـــــو عجز و نيا زده
ديار حب د عـــــاشقانـــــو د ژوندون
تل مشغول ديار پـــــه وصل صادقان دي
سمندر غـــــوندي ساکن اور يې مسکون
تمام صورت مي ستاد عشق په اور کباب شو
(ملا اميره) تالـــــه اور د عشق صابون

معشوقـــــان د عـــــاشقانـــــو قاتلان
بې تقصيره ځني يـــــوسي دل و جان
په عالم کنبې سرگـــــردان گريان وي
بيا يې قـــــوت وي د زړه وينه دخپل ځان

¹⁰⁵ وکړئ = وکړی

د ملا امير ديوان

ځني ورک صبر و سکون ديار په مينه
همپشه يې او بڼه کي ځي تر دوه چشمان
بې غمي شي پر حرامه په دنيا کښي
د فراق او بڼکو تر ځان وگرېوان
دوه جـهانه ځني هېر شي بې دلـبره
سرو مال کـري صدقه تر خپل جانان
په کـوڅه ديار ولاړ بې نام و ننگ وي
مـرتبه يې وي بلنده تـر اسـمان
په اول کښي محبت بيا گـمنامي ده
(ملا اميره) گـمنام شـه که يې پوهان

له هـجرانه همپش ژاړم پـه نارو
ديار ديد پر مـاشيرين ، تـرقند مسرو
درقيب پـه محبوسـي بـه هيڅ بند نه شم
زه محبوس يـم دخپل يار پـه زولنو
چي يې تـوري زلفي بيا پر مخ خپري کړي
عـاشقان سينه سـوزان په اند پښنو
رقيبـان يې راتـه کښـنول په څنگ کښي
اوس مي ولي په تـکړو¹⁰⁶ په سنگ رېزو
بـدبختي درقيب داوه لـه اوله
چي يې ذات دده پيدا کـرله او رو
بيا يې وکـر تـکبر پـه سجده کښي
په کار نه شـو عبادت دډ پر کلو
رقيبـان مي دښـمنان دپاک ايـمان دي
(ملا امير محمد ه) ځـغله پـه گامو

دملا اميرديوان

خال دي ايڻي دئ پــــه ميان ڪنبي دابرو
 نن مجنون غوندي عــــذاب ڪر مه ليلو
 ودر بار ته دي ملنگ پــــردوهه ناست يم
 ولا ڀبه نه شــــم مگر ديدرا ڪر ڀي خيالو
 منتظر دي دديــــدن لکه بلبل يــــم
 خوبه گــــر زمه محرومــــه له ڪتو
 ياره جــــوره شڪوفه پــــه زمستان ڪر ه
 او ڪه نه وي جان دــــم ساغ مي ڪر ه خوشبو
 جــــدايي ديار ترخه وصال شيرين ده
 ڪه يــــو خله وصال ڪاندي نن پــــبرزو
 عــــاشقان دي شهــــبازان ديار په مينه
 سرگــــردان دي پرزمين پرلــــويو غرو
 ربه روي ســــتاد دوستانــــوممي دروري
 عــــاشقان ڪــــر ه منور په انوارو
 ستاد عــــفو مقام پت له هــــره چاده
 (ملا اميره) عــــفو غواړه په زارو¹⁰⁷

زمــــاپه زړه يارد عشق اورولگاوو¹⁰⁸
 بيايي روح راخه يوور غم بي نورولگاوو
 خوشحالي دزندگي را پوري غم شوه
 غم بي درونده هجران زور پــــر ما پورولگاوو
 دنفس باغ مي ســــتاد عشق په اورايره شو

107

په مقطع کي لږ څه تصرف سوی دئ. په اصل کي داسي وه:

ستاد عفو مقام پت له هره چاده زما دلبره

ملا اميره عفو غواړه په چراو په زارو

108

شاعر (ولگاوو) دخپلي لهجي سره سم ڪنبلې دئ اوسنی ليکدود بي (ولگاوه) دئ.

دملا اميرديوان

یک بینی یکجہتی بیا پرما زروولگا و
 مجوف زرگی می دک پسه سل فکرو و
 دتو حید په نور شو دک عجب بی شور و لگا و
 رقیبان حیران ولا پرزما و حال ته
 دتو حید نور می پیره په رقیب اور و لگا و
 دمعشوق پسه طلب ستړي عاشقان ده
 (ملا امیر) می په طلب سرخیل گورو لگا و

راشئ مومنانو دخپل رب ثنا گوئی کوو
 محکمہ پرخیل دین شو و بادشاه ته دو عا گوئی کوو
 راغلی اروسان دي دوی و مور و ته حیران دي¹⁰⁹
 غیرت د دین به و کړو مور به هم پهلوانی کوو
 حیات دي ز مور بادشاه و ی کل اسباب برابر وینم
 قتل به کفار کړو مور پردوی شمشیر بازی کوو
 پر خلافت د چار یار دي محکم ز مور بادشاه و ی
 مغلوب دي کافران شی چی پردوی مور غالبی کوو
 بد بخته کافران دي نا امید له قرآن دي
 فتح به خدای را کړي د قرآن مور پیروي کوو
 انگریز که اروسان دي ز مور جنگ خنخه ترسان دي
 مومنان ټول شیران دي اوس پردوی به چا بکی کوو
 ترسان می اروسان دي دلاوره مومنان دي
 غازیان منتظران دي مور دوی ته کار سازی کوو

¹⁰⁹ دامیر حبیب الله خان په وخت کي افغانستان ته دروسانو دراتگ خبره له تاریخي مدار کوسره سمه نه
 خپړي. دشاعر مراد به یا په سیمه کي د بلشویکي نفوذ دخپريدو خطروي اودی به بی دروس د تجاوز په نامه
 تعبیروي او یا به نو پردرد باندې دروسانو پوځي تېري ته اشاره وي. دغه واقعه د غازي امان الله خان د
 پاچهۍ په اووم کال پېښه سوې ده (۲۷ قوس ۱۳۰۴ ش) او په دې ډول نو تر دغه کاله پوري دشاعر ژوند هم
 يقيني کېدلای سي؟

د ملا امیر دیوان

کفار که هر خوډ بردی د دین عقل بی هېر دی
بې جنگه بې نه پرېرېدو د خپل دین مورغاوري کوو
قاتلان که مقتولان شو که پاته پر میدان شو
سو د منده مومنان دي (ملا امیره) مو عظمي کوو

تريوسف ډېر بڼا ایسته زمـوړ پيغمبرو
ستاره ورته عاجـز شمس وقـمرو
غلبه دنـوړيې تېره تـر هر چاوه
په خـوبانو کښي خرگند لکه زيړ لـمرو
دو حدت له باغـه درخته رانـبکاره شوه
نه بيې مـثل پـرزمين لکه نـبـتـرو
د کـمال پـه مېوه پـره دغه درخته
مـومنانومي نوش کـړي بـه ثـمرو
شاکـران د دې مېوې بـه سـر بلندوي
تورزا غـان له دې مېوې خـخه کـورکرو
مومنان دي خدای غافل په دین کښي نه کړي
غـافلان لـه خپله دینه گاو و خـرو
د طاعت بارچي بابا آدم پـه شاکـر
مـومنان بيې¹¹⁰ قبلوي بارد پـدرو
مـومني ده نيکنامي د عـقبا گـته
مـومنانو تپينگه کـر په که مي ضررو
د نبي پـردین ثابت شـه (ملا امیره)
سپي رقيب ثابتـه نه شـو لوی خـطرو

ته آئینه دشـرع نـسه¹¹¹ و خپل مخ ته¹¹²

د ملا امير ديوان

ستا عیبونه به بنکاره شي ته نیکبخته که بدبخته
 نبسه طاعت و بندگي د پاک الله کړه
 له ریا څخه ځان ساته ، نفس بدبخته
 سره اورونه دي پسه لاس د د بنمنانو
 ستا طاعت و سر و مال سوځي یک لخته
 ستا په بڼهر کښي بڼه کوته په دولت¹¹³ ډکه
 بېغم نه شي د بنمن ستاده په زړه سخته
 که ولاړ خپل کـو ته وي تر سهاره
 اوس باد شاه يې گوياناست يې پر خپل تخته
 د تقوا تبغ پسه لاس ونيسه محکمه
 درايله به کي¹¹⁴ د بنمن ستا تخت و بخته
 سرگـردانه له خپل نفسه ډ پر عالم ده
 (ملا اميره) جهادي شه مي پرېږده گرم ويخ ته

د دنيا که جستجوی پردا جهان که¹¹⁵
 که خدای هېروي آخرت لره تاوان که
 پر جـهان باندي ژړا ديار له حبه
 دا ژړا د محبت دخـدای دوستان که
 چي د عشق په تبغ يې غـوڅ د زړگي سر شي
 د فراق په اوبنکو تر ځان وگرېوان که
 د صادق عـاشق ژړا ده پخپل ځان کښي
 که مخلوق ته شي ظاهر د ځان نقصان که

¹¹¹ نسه = نيسه

¹¹² دا غزل په اصل کي د (ت) په ردیف کي . ماد(ه) ردیف ته را نقل کړه .

¹¹³ دولت دلته د دنيا په معنا راغلی دی .

¹¹⁴ کي = کړي

¹¹⁵ که = کا

دملا اميرديوان

دين دنيا سره ضدین (دي) هيڅ شڪ نشته
په يوه ځای اورا و به کله مکان که
دادنيا که پخپل فکـر گلستان کـرې
عاقبت به يې خراب دمـرگ خزان که
منزه دئ عشق د نفس له خـوی خصلته
دامشکل ده چي ديدہ څوک بې چشمان که
جاهلانـو په دنيا دین بدل کـرې
ددنيا هـر پرده نه که دین نسيان که
که دانايي پـر خپل سرنيسه لاسـونه
وجاهل ته نصيحت ډـر عالمان که
ناصحان که نصيحت د دین بيان کـرې
(ملا امير) به يې قبول ږدول وجان که

محبت د خـداي دوستان بې خـداي نه که
په يوه زړه کـنبي به دوه محبت ځای نه که
په ظاهـر وړي له عالم باطن له حقه
مشاهده يې له خـدايه بل رای نه که
چي توانگـر د قناعت په خـزانه شي
هيڅ کـذر به د غنيا نو په سـرای نه که
احتياجـي بې خـپله ربه دبل نه که
روح و جـان به بې له خـدايه فدای نه که
عـاشقان دي طالبان ديار د و صل
که و اصل شي و معشوق تـه وای وای نه که
په کـوڅه کـنبي د معشوق حيران ولاړوي
خوښ خـرم وي په حيرت کـنبي هم تلاي نه که
حال و قـال دي موافق شه (ملا اميره)

دملا اميرديوان

سالکان دي خدای خودبين خود نماي نه که

جام دمی پياپی نوش کره ما په ذوقونه
زړه مي سوری لکه نی پسه نغمو او ازونه
يار زمبابې وفا پسه جفادئ عالمه
نقصان کل زما خپل دگنانه دريا بونه
يار مي گل زه بلبل پسه ژراپسي مرمه
د بلبل سينه تل ترختلي خارونه
دلبري دلجووي رهبري دي غوارمه
که ما خلاص په اخلاص کړي دغم له بارونه
ما غريب کره بعیدله شیطانه شديد
بدلوي سودايي پسه دنيا جنتونه
ما مريد کره قریب دگلشن عندليب
ستا حبيب ستا حبيب پر بنندم سر مالونه
بڼه جلال بڼه جمال شين دي خال ده صنمه
په ظهور دي خراب د کفارو ملکونه
ستا نظر شوو خنجر په مجروح مي خگر
سپين دي غاښ و انوار په روښان اسمانونه
ستا صديق ستا رفيق تر هسه و شفيق
يار غار دسرد ارد هجرت په مز لونه
پتولو خو بوان افضلين مي جانان¹¹⁶
به تری مه تری په آیات حدیثونه
ستا ابلق تر فراق و تپرشوی مطلق
ناز بردار ، راز کردار تر جمله حجابونه

116 دانيم بيتی په لږ تصرف را نقل سوی دئ. په اصل کي داسي و:
پتولو خو بوان پر ماگران افضلين مي جانان

دملا اميرديوان

دا بيان شـوعيان د(امير) پـه زبان
خـوش لسان درفشان دجانان صفتونه

د عشق اورمي پـرزړگي وکـړه پوښتنه
زما پر حال په چابکي وکـړه پوښتنه
شپږد اغـونه عشق را کـړي پرسينه دي
دا زخـمونه دمـرگي وکـړه پوښتنه
ورنـخـورتـه که دوا دديدن ورکـړي
زما دوا ده پر هېزي وکـړه پوښتنه
بيکاره غـلام دياريمـم ورته ژاړم
نن د غـلام پر بېکاري وکـړه پوښتنه
هيڅ حاجت زما په کار و خدمت نشته
زما ژړا يار خوښوي وکـړه پوښتنه
درقيب دلاسه ډـر پـه زړه غـمجن يم
نن زما پر غمگيني وکـړه پوښتنه
عشق جـهـاز شو گـډ يې کـړم په محبت کښي
ته مـهـريان شه پر غرقـي وکـړه پوښتنه
(ملا امير) پـه سپينه زېره تل ژړا کـړي
راشه زما پر غريبي وکـړه پوښتنه

الماسي خنجر پـه لاس زما د دلبرده
عاشقان پـه قتلوي دا يې هنرده
چي په برخه يې خـواري د سوزگـدا زشي
خـود به ژاړي چي زخمي يې د زړه سرده
هـغه خوک چي وي بېغم ديار له فکـره
سـرې نه ده پـه مثال دگاو خـرده

د ملا امیر دیوان

دمحبت په اوربې سوي په کلونو
چي وصال راباندي راغي نن اخترده
غلامي مي په اخلاص دکامل وکړه
اوس ماډون شوم دکامل هسي نظرده
وخادم ته دمخدوم فيض رسېږي
هيڅ شک نشته درسول دخولې خبرده
عاشقان (بې) وديدن ته هوسېږي
ځني پاتسه نام و تنگ وسيم وزرده
صادقان ديارپه مينه هغه څوک دي
چي په لاس (بې) همپشه دعشق دفترده
عاملان دشريعت مي فايضين دي
پاک الله ځني راضي هم پيغمبرده
عاشقان ترسروم سال ويارته تېردي
چي ليدلی بې جانان په خپل بصرده
ديارميني تورکودي کړم په جهان کښي
خاکساري مي جوړه کړي پر خپل سرده
گمنامي لويه رتبه ده (ملا اميره)¹¹⁷
اختلاط دزمانې دپرشور وروشرده

که وصال داشنای غواړي روغ دغه ده
بياڅه نه شي دمـرگي سخته نارده ده
نن دي وارده چي راکب پرخپل مرکب بې
له مرکبه که شيوه شوې توره شپه ده
په تياره کښي څوک رسېږي ومقصودته ؟
لوي مثال دئ نيکي واخله لارښکاره ده

¹¹⁷ اصل: گمنامي لويه رتبه ده ملا اميره فقيره.

د ملا امير ديوان

کـمـبـخـتـان مـي غـا فـلان ديار له ذکره
لـغـزـيـده وي و خپل نفس ته مسخره ده
پـر هـمـت د زاهدانو آفرين شه
نفس شيطان يې پـه عذاب بنه تماشه ده
پيروي د پاک قرآن موپه نصيب کړي
چي همبش ز مورپه خو له وردو وظيفه ده
په نصيب مو شفاعت د پاک رسول کړي
پاک سبحان يې کي¹¹⁸ خوشحال کړي و عده ده
له دې خپلي بسد بختي خخه په عذاب يم
گيله نشته پر هر چامي توره شپه ده
هر عاشق شيرين گفتن شيرين زبانه
(ملا امير) مي درياشي ډکي¹¹⁹ سـيـنـه ده

هغه څوک چي صادقان وي ستاپه مينه
محبت يې¹²⁰ همبشه پر خپل يار وینه
اول حال د سالک دادئ اي درو پشه
چي پـه حـب کي دخپل شيخ به فناه شينه
حقيقت د حب يې هلته ظاهـر پـري
چي د پاک رسول په شرعه عمل وینه
دويم حال د صادق داده په محبت کښي
چي د پاک نبي پـه حـب کښي فنا وینه
دريم حال فنا فی الله بسولي طالبه
بي له ياره ماسـوا کـل ترک و هينه

118 بې کي = به بې کړي

119 ډکې = ډکه بې

120 بې = به بې

دملا اميرديوان

هغه عشق نه دئ بل خسه دئ دروغ وايي
 چي خالي به له دې درو جو خوک وينه
 هرچي لارد شريعت يې وي پرې اينبي
 ره برده شيطان اورتي¹²¹ خکوينه
 که باوردي پسه آيات و حديث کپري
 ملحدي پسه طريقت کني ډېره وينه
 هغه خوک چي مستقيم پر شريعت شوه
 پسه سپين مخ به آخرت لره ورځينه
 خدايه عشق مي برابر شريعت کړي
 چي مقام دموحدی مي روزي شينه
 (ملا امير) غريب صادق کړي ستاپه مينه
 امان را کړي په توحيد کني له لعينه

ستاد هجران په اوروسوی ارامي غواړمه¹²²
 زړه مي زخمي داستاله لاسه دوايي غواړمه
 دوامي وصل دجانان گنج نوري غواړمه
 زه خوار مسکين یم بې تسکين زه دلجو بې غواړمه
 ستاد محبت په درياب غرق صدف دري غواړمه
 زه غواص تېر (يم) ترخپل سراجرت قوي غواړمه
 له دواړو کونويم بېغم روشندلي غواړمه
 له پخته گانومي حساب کړي گمنامي غواړمه
 سيروسلوک راباندي تېر شو مقبولي غواړمه
 نفس وشيطان مي د بنمان ستامهرباني غواړمه
 زم مشرب دنقشبند پير مجددی غواړمه

¹²¹ اورتي = اورته يې

¹²² دې غزل ته پر سرکښلي دي: مناجات فقير ملا امير محمد

دملا اميرديوان

تاچندبه ســـــوزيمه نورمحمدي غوارمه
 درعشق توسوختيم دروصلت رهنمايي غوارمه
 عمرم عبث گذشت درطاعت عمرثاني غوارمه
 پيرمي اولاددعـــــمريارپيرقريشي غوارمه
 (ملا امير) خواربي دامنگيرزي¹²³ غلامي غوارمه

په خـــــويانـــــو کني کلانه راشه راشه
 زمـــــادزپه محبه گـــــرانه راشه راشه
 پيروي دي قبلـــــوم پـــــردوو وچشمانو
 ته بي نورزمـــــادچشمانه راشه راشه
 زمادپيرنـــــوربه رهبرشي ستا ترنوره
 ستانوربه شي رهبره ترسبحانه راشه راشه¹²⁴
 (دا) ستانـــــورده و سيله زماو وصال ته
 تـــــه همبش پـــــرخيل رب گرانه راشه
 مـــــحبت ديارافضل تـــــردوه جهانه
 ته بي زمـــــادزپه ارمانه راشه راشه
 په کامل صفت موصوف تـــــرکل عالم بي
 باطن نـــــورظاهـــــرانسانه راشه راشه
 ستامت هـــــمبشه فـــــخرپه تاکاندي
 تـــــه ســـــرداري دنيا نه راشه راشه
 ډېردي قـــــدرهم حرمت پرخيل خالق ده
 کامـــــل ميره دخـــــوياننه راشه راشه
 کمينه امتي ســـــتاييم پاک رســـــوله
 زه (اميرمحمد) ســـــتاد غلامانه راشه راشه

¹²³ زې = زه بي

¹²⁴ دغه بيت دري څپي زيات دئ. (هوتک)

دملا اميرديوان

عشق سـرسري نه ده چي له سره دي بدرشي
محبت عارضي نه ده چي له زړه خخه بدرشي
بيان د عشق کـومـه و سالک ته يې بنيمه
مشتق له عشقيه دئ چي پيچان^{۱۲۵} پر بل شجرشي
عشقيه مي هغه شی ده چي غالب شي پرگياه
ذات دگياه ورک شي عشقيه مي پراظهرشي
مثال دمومن داده که انصاف لـري منصفه
که عشق باندي غالب شي ترگياه (بې) حال بترشي
عشق ده په دوه قسمه ته يې زده کړه اي سالکه
يومي رحمانی بل شیطانی که دي باورشي
شیطانی هغه ته وايي چي نقصان د شريعت وي
ناري تجلې ويني پـه غلط مي گاوو خرشي
رحمانی هغه ته وايي چي پر شرع مستقيم وي
شوارق به دانوار فيوضات باندي مطرشي
تميز ددي دوو گران دئ د خطر خای يې دغه ده
سالـم به ترتيب پرې هغه خوک چي بختورشي
زه (ملا امير) فقيريم په بيتوکـم بيانونه
محناج زه دو عايم که پر ماد خدای نظرشي

بدبخته زمانه شو له طاعته غافلان دي
ودين ته يې شا کـرې په دنيا پسي روان دي
بيدار شئ مومنانـ لوی سفر لري په مخه
نکير منکر به در شي سوال جواب يې په ايمان دي
کامل که دي ايمان و هيخ دي و بره خطر نشته

¹²⁵ عشق پيچان يورازگياه ده، چي پر نور و گلانور اتا و پرې.

د ملا امير ديوان

راووزه ونيكي ته بد عمل دي د خان زيان دي
فهم وکله (اي) مومنه عاقبت دادنيا پاته
محصل دهرچا مرگ دئ خني پاته يتيمان دي
سپين زړه دي تورېري گناهونه دي ډېرېري
صيقل (بي) اسم ذات ده شريعت که پر اوړاندي
پنځه روخي ژوندون دئ عاقبت به روانېرو
ژاره (ملا اميره) نفس شيطان دي دنمندان دي

يوه درخته يې نهال کړه په قدرت کښي¹²⁶
خلور بناخ (بي) ورپيدا کړه په زينت کښي
هر (يو) بناخ له گوناگون مېوې څخه پرده
زاغان خني محروم بلبلان گله په وصلت کښي
بلبلان چي همېشه پر گل مين ملامت نه دي
معطريې دل و جـان په حقيقت کښي
چي بلبل غـوندي صادق په مينه نه شي
دامشکل ده چي به گـله شي په جنت کښي
ساکنان دهغي درختي هغه څوک دي
چي ترسرو تر مال تېر شي په محبت کښي
مـثال ددرختي ذات دپاک حبيب ده
چاياران يې خلـور بناخه په قربت کښي
بلبلان مي عـاشقان دخداي دوستان دي
رب ورکړې خـوشحالي په آخرت کښي
زاغان مي کافـران منکر الحق دي
محرومي شـوله ورپېښه په خلقت کښي
په اول کښي مي ابيات مـغلق ويلي

¹²⁶ داغزل په اصل کي د (نس) په ردیف کي وه.

د ملا امیر دیوان

په آخريې معنی گوره په وضحت¹²⁷ کښي
ر به سر و مال قـربان زما تر نبي کړي
(ملا امير) غريب غلام تل په خدمت کښي
عاشقان ديار جـفا پرو فابولي
(ملا امير) فقير مغموم ده په هـجرت کښي

د خپل اشـنای ديدن له تلمه په تلوار...
زه خبر نه وم چي په مخه رقيبـان راځي
ديار دغم گـردو غبار زما پر ځان راځي
ديار له عشقه مي خوناب نن تر چشمان راځي
(را) ميسر به وصال نه شي بي ژړا عالمه
د فراق او بنکي مي بهرې پر گربوان راځي
دا دنيا که همگي گل وگلـزار شي
عـاقبت به شي فنا دمرگ خزان راځي
څه دغم ژوندون بي زما په قسمت را کړ
بي له ياره د عشق دو دمي تـردهان راځي
زما په او بنکـو هـيڅ اثر پر جانان نه شي
زما پر حال نن په ژړا زمين اسمان راځي
سرگردان و پايـدوان پـردا دنيا يمه
ترک به نه کړم ستا طلب که هر څو زيان راځي
د جنت تـرگلـو زياتي تـماشه ده
چي مستغرق شم ديار فيض لکه باران راځي
که وفانه کـرې نن دژوند رـمق باقي ده
او که نه وي (ملا امير) غـريب گريان راځي

¹²⁷ وضحت = وضاحت ، څرگندتيا

د ملا امیر دیوان

(ملا امیره) جنت پر پرده د دیار شه محبتی¹²⁸

**

*

*

*

*

¹²⁸ تردې غزلي وروسته دنسخې په پای کې د (زمامقصود) رکاب راغلی دئ خو نسخه پرهمدې ځای نيمگړې ده اوزه نه پوهېږم چې څو پانې به يې لوبدلې وي (م. هوتک).

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**